

KURKISTUS KOTIIN

Lapsiperheiden palveluiden tarpeet Tuusulassa

Pitkänen, Minttu & Yltävä, Anna

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak etelä, Järvenpää

Sosiaalialankoulutusohjelma

Sosionomi & sosionomi+diakoni+Lto

TIIVISTELMÄ

Pitkänen, Minttu & Yltävä, Anna. Kotona hoidettavien pienten lasten ja perheiden arki. Diak, Etelä, Järvenpää, kevät 2012, 74 s., yksi liite.

Diakonia – ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) ja Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten tuusulalaiset perheet kokevat pienten lasten kotihoidon. Tarkoituksena oli myös saada tietoa siitä, miten perheet kokevat arkensa ja mitä he kaipaavat siihen lisää. Tavoitteena oli tarkastella lasten sekä vanhempien hyvinvointia ja heidän jaksamisestaan. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: millaista on arki kotona ja mitä perheet tarvitsevat, jotta kotihoito jatkuisi pidempään?

Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, menetelmänä käytimme kyselylomaketta. Kyselylomake jaettiin 400 vanhemmalle. Osa kyselyistä jaettiin kunnan tai seurakunnan kerhoissa, osan jaoimme itse omien verkostojemme kautta. Kyselylomake analysoitiin tilastollisin menetelmin. Lomakkeessa oli myös laadullisia kysymyksiä, jotka analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön ensimmäisenä tuloksena oli se, että perheiden saama kotihoidontuen kuntalisä koettiin hyvin pieneksi. Myös kuntalisän tiukat ehdot koettiin epäoikeudenmukaisiksi. Toinen tulos oli akuutin lastenhoitoavun puute. Tuusulaan toivottiin perhetyötä tai puistotätiä, jotka voisivat vastata akuuttiin lastenhoitotarpeeseen. Tärkeä tulos oli myös se, että pääsääntöisesti vanhemmat viihtyivät kotona.

Johtopäätöksenä oli, että vanhemmat hoitaisivat mielellään lapsiaan kotona nykyistä pidempään, jos se olisi taloudellisesti mahdollista. Koettiin, että kotihoidontuki ja kuntalisä eivät riitä arjen perustarpeisiin. Johtopäätöksenä oli myös, että vanhemmat kaipaavat lastenhoitoapua akuutteihin arkipäivän tilanteisiin.

Työmme keskeisiä käsitteitä ovat vanhemmuus, kiintymyssuhde, kotihoito, arki, lasten hyvinvointi, kotihoidon tuki ja kuntalisä.

ABSTRACT

Pitkänen, Minttu and Yltävä, Anna. The everyday life in families with small children. 74 p., 1 appendix. Järvenpää, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to find out what the everyday life in families with small children is like. Our purpose was also to gather information what services parents would like to have more to help their everyday life. The aim of this study was to examine the welfare of the family. The research questions were the following: how is the everyday life at home and what needs do parents have in order to take care of their children at home longer?

The thesis was conducted as a quantitative study with a questionnaire as the research method. The questionnaire was delivered to 400 parents. Some of the questionnaires were delivered by workers of the kids' clubs and some of them were delivered by ourselves. The questionnaire was analyzed with statistical methods. There were also a few qualitative questions in the questionnaire, those were analyzed with data based content analysis.

The first result was that the home care benefit is too small. Also the tight rules for getting benefits were experienced unequal. The second result was lack of short time help. In Tuusula parents were hoping for the help of the park nanny during the daytime.

As a conclusion, parents would like to take care of their children at home much longer, if it is financially possible. It was experienced that the benefits of child home care are not enough for everyday needs. A conclusion was also that the parents need help with their children for abrupt situations in everyday life.

Keywords: parenthood, attachment theory, home care, everyday life, children's welfare and homecare benefits

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	8
2.1 Tutkimustapa ja -kysymykset	8
2.2 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä	9
3 AJANKOHTAISUUS	11
3.1 Jyrki Kataisen hallitusohjelma	11
3.2 Kaste-ohjelma	13
3.4 Seurakunnan lapsityön strategia	15
4 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	17
4.1 Tuusulan kunta	17
4.2 Kunta palveluiden järjestäjänä	17
4.3 Seurakunta	18
5 PERHEIDEN PALVELUT TUUSULASSA	20
5.1 Varhaiskasvatuspalvelut	20
5.2 Kunnan lasten kerhot ja perhekerhot	20
5.3 Neuvola	21
5.4 Lapsi- ja perheasiainneuvosto	23
5.5 Erityispalvelut	24
6 SEURAKUNNAN PALVELUT	26
6.1 Seurakunnan päiväkerho ja perhekerhot	26
6.2 Diakoninen perhetyö ja perheneuvonta	27
7 KOTIHOITO	29
7.1 Laki kotihoidontuesta	29
7.2 Hoitovapaa ja vanhempien työpaineet	29
8 VANHEMMUUS JA VARHAISKASVATUS	31
8.1 Vanhemmuuden rakentuminen	31
8.2 Vanhemmuuden tavoitteet ja haasteet	32
8.3 Vanhemmuuden tukeminen	33
8.4 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat	35
8.5 Uskontokasvatus ja kristillinen kasvatus	36

9 ARKI.....	39
10 LAPSEN HYVINVOINTI.....	41
10.1 Lapsen terveys ja toimintakyky	41
10.2 Perusturva ja -tarpeet.....	42
10.3 Leikki	43
11 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	46
11.1 Tulosten tarkastelu	46
11.2 Lapsen hyvinvointi.....	49
11.3 Arki ja hyvinvointi	49
11.4 Perheiden tarpeet.....	52
11.4 Seurakunta.....	53
11.5 Lasten kysely ja taidenäyttely	56
12 POHDINTA	58
12.1 Kokemuksemme opinnäytetyöprosessista	58
12.2 Työn eettisyys ja luotettavuus	59
12.3 Oma ammatillinen kehittyminen.....	60
LÄHTEET.....	62
LIITE 1: Kyselylomake.....	66

1 JOHDANTO

Tällä hetkellä lasten kotihoito on hyvin ajankohtainen aihe. Hallitus on pohtinut pudottavansa kotihoidontuen saajien ikärajaa nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen. Ajatuksena on saada vanhemmat nopeammin palaamaan töihin. Halusimme tehdä opinnäytetyön kotihoidosta, koska se on ajankohtaisuuden lisäksi aihe, joka herättää tunteita ja joka koetaan hyvin tärkeänä. Halusimme selvittää, miten perheet kokevat lastensa kotihoidon ja arjen kotona, sekä tämän kautta mitä palveluita he tarvitsevat.

Tuusulan kasvatus- ja sivistystoimen varhaiskasvatuspäällikkö oli esittelemässä syksyllä 2011 Diakin opinnäytetyötorilla aihetta varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehtoisten toiminta- ja tukimuotojen laadun arvioimisesta. Kiinnostuimme aiheesta esittelyn aikana. Ensimmäisenä huomio kiinnittyi varhaiskasvatukseen ja perheiden kanssa tehtävään työhön. Lisäksi meitä kiinnosti millaista lapsen kotihoito tällä hetkellä on ja onko kaikilla halukkailla siihen mahdollisuus vai onko työhön paluussa aina kysymys rahasta?

Kävimme keskustelua aiheesta varhaiskasvatuspäällikön kanssa ja päädyimme tekemään osan Tuusulan varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehtoisten toiminta- ja tukimuotojen laadun arvioimisesta opinnäytetyönä. Tutkimusluvan työhömmme tarvitsimme Tuusulan kunnan varhaiskasvatuspäälliköltä, neuvolasta osastonhoitajalta ja Tuusulan seurakunnasta johtavalta lapsityön ohjaajalta ja kirkkoherralta.

Työmme kartoituksen painopisteenä ovat kotihoidontuella olevat perheet. Tarkoituksena on tarkastella kotihoidon arkea niin vanhempien kuin lapsenkin näkökulmasta. Lapsen äänen esiintuominen on meistä tärkeää sekä mielenkiintoista ja otamme sen vastaan kiinnostavana haasteena. Kyselyn lisäksi päädyimme tuomaan lapsen äänen esille taitteen keinoin. Lapset saavat tehdä kotiin liittyviä taideteoksia, joista kootaan näyttely Skidiviikoille Tuusulan kunnantalon aulagalleriaan.

Oma kiinnostuksemme aiheeseen tulee siitä, että toinen meistä on työskennellyt varhaiskasvatuksessa ja toinen koulussa. Olemme huomanneet työssämme pienten lasten vanhempien kyselevän jo hyvin varhain päivähoidon palveluja. Olemme siinä käsityk-

sessä, että kotihoito on monelle taloudellisesti varsin haasteellista, tai jopa mahdotonta. Haluamme paneutua tähän aiheeseen ja selvittää onko todella näin.

Tuusulassa, kuten ympäristökunnissakin, päivähoitopaikkojen tilanne on tällä hetkellä huono. Olisikin hyvä tietää minkälaista arki on kotona hoidettavien lasten perheissä ja millaista tukea he kaipaavat kasvatukseen kotona ollessaan. Tuusulaan muuttaa paljon uusia perheitä, joissa on pieniä lapsia, joten varhaiskasvatuspalveluiden tarve kasvaa edelleen. Jos lapsen kotihoidon valintaan pystytään vaikuttamaan palveluilla, toivomme sen tulevan esiin opinnäytetyössämme.

Aihe on ajankohtainen myös Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa esiintyviin kehityssuuntausten ja teemojen vuoksi. Hallitusohjelma tähtää kehittämään Suomea hyvinvointivaltiona, joka pitää huolta omista kansalaisistaan. Hallitusohjelman mukaisesti ihmisten vastuuta itsestään, perheestään ja yhteisöstä tulee tukea. Lisäksi palveluita halutaan uudistaa, vahvistaa sekä sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäistä. Hallitusohjelmassa korostetaan lapsen etua, sekä perheen ja työelämän yhteensovittamista. Vanhemmuuden tukemiseen panostetaan ja palveluita kehitetään perheiden erilaisuudet huomioiden. (Jyrki Kataisen hallitus 2011.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, Kaste, keskittyy samoihin teemoihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset tavoitteet ja keinot on koottuna Kaste-ohjelmassa. Ohjelman mukaisesti vanhemmuutta tulee tukea. Lisäksi koulujen oppilas- ja opiskelijahuoltoa tulee kehittää. Varhaista puuttumista vaaditaan osaksi kuntien päätöksentekoa. Ohjelman mukaan kehitetään erilaisia avoimia osallistumismuotoja, joilla vanhemmat, lapset ja nuoret sekä asiakkaat ja läheiset tulevat aiempaa vahvemmin mukaan varhaisen puuttumisen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008 – 2011.)

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaista on tällä hetkellä tuusulalaisten kotihoidontuella olevien lasten ja perheiden arki ja arkeen vaikuttavat palvelut. Haimme vastauksia seuraaviin kahteen kysymykseen: millaista on arki kotona ja mitä perheet tarvitsevat, jotta kotihoito jatkuisi pidempään?

2.1 Tutkimustapa ja -kysymykset

Käytimme selvitykseen kvantitatiivista, eli määrällistä, tutkimustapaa. Kvantitatiivinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa kuvataan ja tulkitaan kohdetta numeroiden ja tilastojen avulla. Määrälliseen tutkimukseen kuuluvat usein syy- ja seuraussuhteet, luokittelut, vertailut ja numeeriset tulokset, joiden avulla tutkittavaa ilmiötä selitetään. Kyselylomakkeemme sisälsi myös avoimia kysymyksiä, joten tutkimustapamme niiden osalta oli laadullinen. Laadullisessa, toisin sanoen kvalitatiivisessa, tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tutkittavaa asiaa kokonaisvaltaisesti. Tärkeää on ymmärtää kohteen laatua ja ominaisuuksia. Usein näiden kahden tutkimustavan eroa korostetaan, vaikka niitä voi hyvinkin käyttää samassa tutkimuksessa. (Jyväskylän yliopisto i.a.)

Vanhempien vastauksista kokosimme tietoa siitä, mikä saisi vanhemmat jäämään kotiin ja mitkä ovat heidän syyt kotihoidon valintaan. Selvitimme mitä kunnan tai seurakunnan palveluita he tarvitsevat ja käyttävät. Kysyimme seurakunnan kerhoihin osallistumista, koska olemme kiinnostuneita siitä, onko kristillisyydellä vaikutusta kerhovalintaan vai valitaanko seurakunnan kerho muista syistä.

Tuomme opinnäytetyössämme esille myös lapsen äänen. Lapsen ääni saatiin näkyville heille suunnatuiden kysymysten lisäksi taiteen keinoin. Lapset saivat tehdä piirustuksia taidenäyttelyyn, joka pidettiin maaliskuussa 2012 Skidiviikoilla Tuusulan kunnan aulagalleriassa. Teoksiin liitettiin lapsen ajatuksia kodista ja perheestä. Näin jokainen halukas sai käydä itse havainnoimassa, miten Tuusulalaisen lapsen arki sujuu lapsen näkökulmasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli oma kehittymisemme varhaiskasvatuksen ja perheiden kanssa tehtävän työn alueilla. Uskomme, että kehityimme lukiessamme kirjallisuutta ja tutkiessamme ajankohtaista tietoa aiheesta. Opinnäytetyötä tehdessämme saimme viimeisintä tietoa varhaiskasvatuksesta.

2.2 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Aineiston keruumenetelmänä käytimme kyselylomaketta, jossa oli kysymyksiä vanhemmalle sekä lapselle. Lomakkeella halusimme saada vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Valitsimme kyselylomakkeen, jotta perheet voisivat vastata anonyymisti ja näin vastausten luotettavuus henkilökohtaisissa asioissa lienee parempi. Lapsille kyselylomake on hyvä vaihtoehto selvittää samoja teemoja aiheessa pysyen. Tiedon luotettava vertaaminen mahdollistuu, koska perheiltä kysyttävät kysymykset ovat osittain samoja, kuin päivähoitoon ja lasten kerhoihin teetetyssä laadun ja sisällön tutkimuksessa. Kysymykset on ainoastaan muokattu kotihoidolle sopivaan muotoon. Annoimme kyselyssä kuviteltuja vaihtoehtoja palveluista, joita olisi mahdollista toteuttaa ja selvitämme vanhempien tarvetta niille. Näin on mahdollista verrata Tuusulassa päivähoidon ja kotihoitoon laatua ja sisältöä. Päivähoidon kysymykset on tehty Helsingin yliopiston tutkimusprojektissa.

Yksi tapa kerätä tarvittavaa aineistoa tutkimukseen on kysely. Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Tämä englanninkielinen sana tarkoittaa kyselyn, haastattelun tai havainnoinnin muotoa, jossa standardoidusti kerätään aineistoa. Standardoitu tarkoittaa sitä, että kaikilta vastaajilta kysytään täsmälleen samat kysymykset samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1998, 189.)

Kyselylomakkeen suurin etu on se, että lomakkeiden avulla voidaan kerätä laaja aineisto. Tutkimukseen on mahdollista saada useita henkilöitä ja heiltä voidaan kysyä monia asioita. Menetelmä on tehokas, jos lomake on suunniteltu hyvin. Valmis lomake on melko helppo käsitellä tietokoneen avulla. Tutkimuksen tekijän ei tarvitse itse kehittää analyysitapoja, vaan kyselylomakkeen purkuun on olemassa valmiita ohjelmia. (Hirsjärvi ym. 1998, 191.)

Kyselylomakkeeseen liittyy myös huonoja puolia. Aineistoa saatetaan pitää pinnallisena ja vaatimattomana. Yksi syy on se, että tutkija ei voi olla varma, miten vakavasti vastaajat ovat kyselyyn vastanneet. Väärin ymmärryksiä voi olla vaikea kontrolloida. Ei voida tietää, onko vastaajalla aiempaa tietoa kysyttävistä asioista, jonka vuoksi vastaukset voivat olla epäluotettavia. Kyselyn huonona puolena voidaan pitää myös sitä, että sen laatiminen vie aikaa, ja hyvien kysymysten kehittäminen vaatii tutkijalta tietoa ja taitoa. (Hirsjärvi ym. 1998, 191.)

Yksi tapa jakaa kyselylomakkeita on kontrolloitu kysely. Tässä lomakkeen laatija itse jakaa kyselyt vastaajille, esimerkiksi työpaikalla tai harrastusryhmässä. Hän toisin sanoen jalkautuu kohdejoukkonsa pariin. Laatija voi samalla kertoa kysymyksistään ja niiden tarkoituksista. Yleensä vastaajat täyttävät kyselyn omalla ajallaan ja palauttavat sen postitse tai sovittuun paikkaan. (Hirsjärvi ym. 1998, 192 - 193.) Tässä opinnäytetyössä käytimme kontrolloidun kyselyn tapaa, koska kävimme itse jakamassa kyselyt vastaanottajille lasten ja perhekerhoissa.

Kyselylomakkeen avulla voidaan kerätä tietoa monenlaisista asioista, kuten käyttäytymisestä, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä, mielipiteistä ja tosiasiasta. Lomakkeessa voidaan pyytää perusteluja jollekin toiminnalle tai mielipiteelle. Yleensä lomakkeessa kysytään taustatietoja vastaajasta, kuten ikä, sukupuoli ja perhesuhteet. Kysymyksiä voi muotoilla usealla eri tavalla. Näitä muotoja ovat avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin perustuvat kysymykset. Laatiessamme lomakkeessa käytimme suurimmaksi osaksi asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Asteikot ovat yleensä 5- tai 7-portaisia, kyselyssämme käytimme 5-portaista asteikkoa. Joukossa oli myös monivalintakysymyksiä, sekä avoimia kysymyksiä, jotta saatava aineisto olisi mahdollisimman luotettavaa. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hän on tosiaan mieltä kysyttävästä asiasta. (Hirsjärvi ym. 1998, 195 - 197.)

3 AJANKOHTAISUUS

Lasten kotihoito on Suomessa kaikille mahdollinen vaihtoehto. Niin hallitusohjelma, kuin Kaste-ohjelmakin, luovat kunnille hyviä malleja järjestää ja kehittää varhaiskasvatuspalveluja. Kumpikin ohjelma painottaa lapsiperheiden ongelmien, sekä syrjäytymisen, ennaltaehkäisyyn.

3.1 Jyrki Kataisen hallitusohjelma

Hallitusohjelmassa sanotaan, että sosiaali- ja terveyspalvelut tulee järjestää yhtenä kokonaisuutena, painottaen ennaltaehkäisyä ja asiakkaan asemaa. Hyvinvoinnin perusedellytyksiä ovat hyvinvoivat kansalaiset, koulutus, korkea työllisyysaste, kattava toimeentuloturva sekä vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaaliturvaa pyritään kehittämään niin, että jokaiselle kansalaiselle turvataan toimeentulo. Palveluiden laatuun, vaikuttavuuteen ja saatavuuteen kiinnitetään huomiota. Sosiaaliturva nähdään tärkeänä yhteisöllisyyden lisääjänä, joka auttaa ottamaan vastuuta itsestä ja lähimmäisistä. Kuntien roolia palveluiden järjestäjänä tuetaan, koska hallitusohjelma korostaa julkisten palveluiden merkitystä kaikille kansalaisille tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 55.)

Hallitus toimii syrjäytymistä ja köyhyyttä vastaan, jotka tänä päivänä lisäävät kansalaisten eriarvoisuutta ja inhimillistä kärsimystä ja terveyseroja. Tärkeää syrjäytymisen vastaisessa työssä on eri sektoreiden ja hallintokuntien yhteistyö. Hallituksen tarkoitus on käynnistää poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, joka vähentäisi köyhyyttä, syrjäytymistä ja terveysongelmia. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 55.)

Työllisyysasteen nostaminen ja työllisyyden parantaminen ovat edellytyksiä köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden torjumiseksi. Ne nähdään tärkeinä sosiaaliturvan rahoittamisen kannalta. Perheen toimeentulo tulisi hankkia ensisijaisesti tekemällä työtä. Kuitenkin tarvitaan kattava toimeentuloturva, koska kaikki eivät pysty tekemään työtä sairauden, vamman, korkean iän, työttömyyden, opiskelun, kuntoutuksen tai lasten hoidon

takia. Hallitusohjelma keskittyy kaikkein heikoimmassa asemassa olevien toimeentulon parantamiseen nostamalla toimeentulotuen perusosia ja parantamalla joitain etuuksia, kuten asumistukea ja työmarkkinatukea. Ennalta ehkäisevää ja perheiden kanssa tehtävää sosiaalityötä kehitetään ja lisätään. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 56.)

Kuntarakenteiden uudistamisen vuoksi hallitusohjelma painottaa, että sosiaali- ja terveyspalveluiden tulee olla laadukkaita, vaikuttavia ja palvelut tulee saada oikeaan aikaan. Palveluiden tulee olla myös yhdenvertaisia kaikille kansalaiselle. Kunnat ovat vastuussa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta. Kuntia yhdistämällä pyritään luomaan vahvoja peruskuntia, jotka pystyvät rahoittamaan ja tuottamaan laadukkaat ja saatavilla olevat sosiaali- ja terveyspalvelut tasapuolisesti. Kunta voi tuottaa palvelut itse, yhdessä muiden kuntien kanssa, tai ostaa palvelut yritykseltä, järjestöltä tai säätiöltä. Kolmas sektori ja seurakunta täydentävät palveluja omalla osaamisellaan. Kunnilla tulee olla palvelustrategia, josta selviää saatavilla olevat palvelut kunnassa. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 56 - 57.)

Perhepolitiikassa tärkeimpiä alueita ovat palvelut, perheen ja työn yhteensovittaminen sekä tulonsiirrot. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja luoda turvallinen kasvuympäristö lapselle. Palveluiden kehittämisessä otetaan huomioon perheiden erilaiset lähtökohdat ja tarpeet. Painopisteenä on lapsen etu. Ensimmäisessä Kaste-ohjelmassa (2008 - 2011) saatujen hyvien lasten, nuorten ja perheiden palvelukäytäntöjen mukaan kehitetään perhekeskustoimintaa. Toimintaa laajennetaan yhteistyössä kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on ennaltaehkäistä pulmia ja edistää varhaista puuttumista. Lapsiperheiden matalan kynnyksen palveluita kehitetään ja lisätään. Vanhemmuuden tukemiseen painotetaan lisäämällä parisuhdeneuvontaa ja erosovittelua. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 62.)

Perhevapaita tuetaan niin, että kummallakin vanhemmalla on mahdollisuus osallistua lasten hoitoon ja työelämään. Isien tukijärjestelmää kehitetään, jotta myös isillä on mahdollisuus hoitaa lasta kotona joustavammin ja nykyistä pidempään. Kotihoidontuella olevien asteittaista työhön paluuta pyritään edistämään yhdistämällä varhaiskasvatuspalvelut ja taloudellinen tuki. (Kataisen hallitusohjelma 2011, 63.)

3.2 Kaste-ohjelma

Kaste-ohjelma määrittelee sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2012 - 2015. Ohjelma on jatkoa vuosina 2008 - 2011 olleelle samannimiselle hankkeelle. Kaste on strateginen ohjausväline suomalaisen sosiaali- ja terveystoiminnan johtamiseen. Ohjelman päätavoitteena on vähentää syrjäytymistä, lisätä osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä parantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen laatua ja saatavuutta. Tavoitteena on alueellisten erojen poistaminen tai ainakin pienentäminen, painopisteen ollessa ennaltaehkäisyssä ja palvelujen kehittämisessä. Kaste-ohjelma toimii sateenvarjona samaan aikaan toteutuville kehittämishankkeille. Valtioneuvosto on vahvistanut ohjelman 2.2.2012. (sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Tavoitteisiin yritetään päästä varhaisella puuttumisella, ongelmien ennalta ehkäisyllä, sekä luomalla toimivat palvelukokonaisuudet sosiaali- ja terveysalalle. Lisäksi henkilöstön ammattitaito sekä riittävyys ovat tärkeitä asioita. Valtionavustuksia hankkeelle on jaossa 17,5 miljoonaa euroa joka vuodelle. Kaste-ohjelma sisältää kuusi osaohjelmaa, joiden painopisteet jakautuvat seuraavalla tavalla:

- parannetaan riskiryhmien mahdollisuutta terveyteen ja osallisuuteen
- lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja kehitetään
- vanhusten palveluja kehitetään
- peruspalveluja ja palvelurakennetta parannetaan
- tieto ja tietojärjestelmät tukemaan ammattilaisia ja asiakkaita
- johtamiseen panostetaan työhyvinvoinnin lisääjänä ja palvelurakenteen uudistajana

Kunnat ja kuntayhtymät voivat saada valtionavustusta kehittämistoimintaan, jotka edistävät Kaste-ohjelman tavoitteiden toteutumista. Lisäksi Kansanterveyslaitos, Stakes ja Työterveyslaitos tarjoavat kunnille asiantuntija-apua toteutuksen tueksi. (sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma (2011) painottaa, että varhaiskasvatustyössä tulee näkyä varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy.

3.3 Tuusulan hyvinvointisuunnitelma

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia tekemään suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä, ja lastensuojelun järjestämisestä, sekä kehittämisestä. Lain tarkoitus on painottaa ennaltaehkäisyä, varhaista tukea ja avohuoltoa. Hyvinvointisuunnitelmasta näkyy toiminnan suunnittelu, toteutuminen ja arviointi. Suunnitelman on Tuusulassa laatinut viranhaltijaryhmä, jotka ovat sosiaali- ja terveystoimesta sekä varhaiskasvatuksesta. Suunnitelman tekovaiheessa on tehty yhteistyötä eri toimialojen ja seurakunnan kanssa. Näin on saatu suoraan kentältä kehittämistoiveita, joista on tehty seuraavat päälinjaukset:

- kaikki toimijat kantavat vastuun ehkäisevästä lastensuojelusta
- poikkihallinnollista yhteistyötä lisätään lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukemiseksi
- kunta toimii aktiivisesti seurakunnan ja eri järjestöjen sitouttamiseksi ennaltaehkäisevään yhteistyöhön
- peruspalvelujen rakenteissa, resursseissa ja toimintatavoissa huomioidaan ehkäisevä lastensuojelu
- saumattomia palveluketjuja vahvistetaan, koko perheen hyvinvointi otetaan huomioon, sekä lasten, että aikuisten palveluissa

Kunnanjohtajan nimeämä moniammatillinen tiimi vastaa hyvinvointisuunnitelman seurannasta ja päivittämisestä valtuustokausittain. Valtuusto seuraa vuosittain, että hyvinvointisuunnitelma toteutuu. Hyvinvointisuunnitelman kehittämistavoitteet ovat linjassa valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen Kaste-hankkeen kanssa. (Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2009, 3-5.)

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö kuuluu oleellisena osana Tuusulan hyvinvointisuunnitelmaa. Lastensuojelulaki (2008) pyrkii turvaamaan varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyn lapsiperheiden ongelmissa. Tarvittavat palvelut tulee saada oikea-aikaisesti. Avopalveluita ja viranomaisten välistä yhteistyötä tulee kehittää niin, että lain tavoite toimii käytännössä. (Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2009, 19.)

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§)

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö toteutuu käytännössä parhaiten lasten ja nuorten arkielämässä kasvuyhteisöissä. Saatavilla olevat palvelut ja riittävän pienet päivähoito- ja kouluryhmät ovat turvallisia kasvun kannalta. Pieni ryhmä myös auttaa ammattilaisia havaitsemaan mahdolliset erityisen tuen tarpeet ajoissa. Varhainen puuttuminen vähentää kalleiden erityispalvelujen tarvetta myöhemmin. Laaja-alainen yhteistyö lasten ja perheiden hyväksi on välttämätöntä. (Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2009, 19.)

Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on välitettävä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kun kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille. (417/2007, 7§)

Tuusulan hyvinvointisuunnitelman (2009) mukaan on tärkeää säilyttää tasapaino peruspalveluiden ja korjaavien palveluiden kesken. Peruspalveluiden toimivuus tulee olla riittävää, jotta tarve korjaaviin palveluihin vähenee pitkällä aikavälillä. Lapsen palveluja tulee tarkastella yhdessä vanhempien kanssa.

3.4 Seurakunnan lapsityön strategia

Lapsityön strategian lähtökohta on lähimmäisen rakkaus ja kristillinen usko. Ratkaisut perustuvat kristilliseen arvopohjaan, evankelis-luterilaisen kirkon tunnustukseen, avoimeen suhtautumiseen muihin kirkkoihin, sekä jokaisen vakaumuksen kunnioittamiseen. Kirkon lapsityön strategiassa sanotaan, että kasvaminen on keskeneräisenä olemista ja elämä on matka, jonka oppaana voi olla tämä strategia. Lapset ovat kirkolle tärkeitä, he tuovat kirkkoon elämänkysymyksensä. Seurakunnan katsotaan saavan lasten kautta elämänsä rikkautta. Lapselle kokemus osallisuudesta on kasvun kannalta tärkeää. Stra-

tegian pääasiat on eritelty kolmeen ydinajatuksen, joiden kautta lapsityötä kirkossa lähestytään. Nämä ajatukset ovat: Jumala on, elämä on nyt ja rakkaus liikuttaa. (Kirkkohallitus 2010, 9.)

Strategian tarkoituksena on kehittää yhteiset linjaukset lapsityön kehittämiseksi, sekä antaa suuntaa valtakunnalliseen, hiippakuntien ja paikallisen tason työlle. Sitä laadittaessa on ajateltu, että muutokset nähtäisiin mahdollisuuksina. Strategia antaa lisäksi tukea lapsityön suunnittelulle ja kehittämiseksi. Varhaiskasvatus on osa kirkon lapsityön strategiaa, joka toteutuu kasteena, ohjauksena ja huolenpitona, yhteistyönä perheiden kanssa, sekä ikäkausikohtaisena työnä. Kristillistä kasvatusta toteutetaan myös yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirkkohallitus 2010, 3-4.)

Kirkon visio on lapsilähtöinen toiminta. Lapsi on seurakunnassa tärkeä, joka herkkyydellään avaa uskoaan muille eri-ikäisille seurakuntalaisille. Lapsen usko ilmenee hänen luontaisessa käyttäytymisessään, kuten liikkumisessa ja leikkimisessä. Lapsi ja hänen perheensä osallistuu seurakunnan toimintaan heille luontaisella tavalla. (Kirkkohallitus 2010, 3.)

Kirkon lapsityön visiossa lapsi saa seurakunnassaan olla oman ikäinen itsensä. Hän saa tukea kristilliseen kasvuunsa ja saa kuulua yhteisöön, jonka toiminnan pohjana on usko Jumalaan. Kirkossa on aikuisia, jotka ovat läsnäolollaan tärkeitä lapselle. Aikuiset antavat vastauksia elämään liittyviin kysymyksiin ja kannustavat lasta itsenäiseen ajatteluun. (Kirkkohallitus 2010, 8.)

4 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Toimintaympäristöksi valikoitui Tuusulan kunta varhaiskasvatuspäällikön tarjoaman aiheen kautta. Seurakunta on Tuusulassa suuri kerhopalveluiden järjestäjä, joten pyysimme tutkimuslupaa tämän vuoksi myös seurakunnalta.

4.1 Tuusulan kunta

Tuusulan kunnassa on kolme kuntakeskusta: Kellokoski, Jokela ja Hyrylä. Tuusulan asukasmäärä on ollut nousujohteista viimeisen vuosikymmenen ajan, keskimäärin kasvua on ollut hieman yli 500 ihmistä vuosittain. Tällä hetkellä Tuusulan väkiluku on 37 214. Tuusula sijaitsee maantieteellisesti hyvien kulkuyhteyksien varrella. Tuusulassa asutaan pääasiassa pientaloissa luonnonläheisesti. Omistusasunnoilla on vahva osuus kunnan rakentamisessa. Asumisoikeusasuntojen ja vuokra-asuntojen hakijamäärät ovat nousseet. (Tuusulan kunta 2011.)

4.2 Kunta palveluiden järjestäjänä

Suomessa kunnat vastaavat sosiaalipalveluiden tuottamisesta, sekä toimeentulotuen myöntämisestä. Kunnat voivat tuottaa itse palvelunsa, tai hankkia ne ostopalveluna joltain yritykseltä, kansalaisjärjestöltä tai toiselta kunnalta. Kunnat ovat itsenäisiä yksiköitä, jonka asioista vastaa viime kädessä kunnanvaltuusto. Kunta-alan ammattiliitto on tehnyt vuonna 2005 kyselyn, jossa selvisi, että asukkaiden mielestä paras keino tehostaa palveluja on kehittää kuntaorganisaatiota tai kuntien välistä yhteistyötä. Ainoastaan muutama prosentti uskoi kilpailuttamiseen ja palveluiden ulkoistamiseen. (Kananoja ym. 2007, 273 - 274.)

Kunnan täytyy järjestää palvelut asukkaiden tarpeiden mukaan. Laki ei säätele yksityiskohtaisesti miten palvelut tulee järjestää, vaan kunnilla on suuri valta tässä asiassa. Kunta- ja palvelurakennemuutosten myötä vaatimukset palveluista on kasvanut 2000-

luvulla. Verkostoitumisen avulla on pystytty tehokkaasti vastaamaan tähän haasteeseen. (Kananaja ym.2007, 274.) Tuusulassa jokaisessa kolmessa kuntakeskuksessa on sosiaali- ja terveysasema, josta saa niin perusterveydenhuollon- kuin sosiaalipalvelutkin, tosin vanhus- ja vammaispalvelut hoidetaan ainoastaan Hyrylän sosiaaliasemalla. (Taskutietoa Tuusulasta 2001.)

Perheiden kannalta tärkeitä kunnan järjestämiä sosiaalipalveluja ovat lastensuojelu ja aikuissosiaalityö. Lastensuojelu on lapsiperheiden kanssa tehtävää sosiaalityötä, jonka tarkoitus on lasten ja perheiden auttaminen ja tukeminen. Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja turvalliseen kasvuympäristöön, joten lapsen etu on lastensuojelun sosiaalityön etusijalla, avohuollon ollessa ensisijainen tukitoimi. Avohuollon tukitoimena lapsi voidaan lyhytaikaisesti sijoittaa perheeseen tai Tuusulassa perhetukikeskukseen. Lapsen ollessa välittömässä vaarassa, voidaan hänet kiireellisesti sijoittaa, jonka aikana perheen tilanne selvitetään. Tuusulan perhetukikeskuksessa toimii lyhytaikaishoitoa tarvitseville Koivukujan vastaanotto- ja arviointiyksikkö, ja pitkäaikaista kotihoitoa tarjoava Kotorannan lastenkoti. Lisäksi tiloissa voidaan järjestää valvottuja tapaamisia. (Tuusulan kunta 2011.)

4.3 Seurakunta

Tuusulan seurakunnassa on noin 29 000 jäsentä. Seurakunnan toiminta on jaettu viiteen toiminnalliseen alueeseen. Toimintaa on Jokelassa, Kellokoskella ja Hyrylässä, Lahelessa ja Riihikalliossa. Tuusulan kuntakeskuksissa Jokelassa, Kellokoskella ja Hyrylässä on jokaisessa oma kirkkonsa. Seurakunnan lapsityössä on useita eri toimintamuotoja, kuten perhekerhot, päiväkerhot ja pyhäkoulut. Pyhäkoulutyössä tehdään yhteistyötä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Seurakunnan lasten päiväkerhoissa on toiminnassa mukana yhteensä 250 lasta. Lapsi- ja perhetyön diakoni tekee yhteistyötä seurakunnassa lasten ja perheiden palveluiden kanssa, sekä kunnan sosiaalitoimen ja perhekerhojen kanssa. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 10; Tuusulan seurakunta i.a.)

Perheen juhlat ovat tärkeä osa seurakunnan toimintaa. Elämän kiertoon kuuluu niin iloisia kuin surullisiakin juhlia. Perheen juhlat ovat pieniä jumalanpalveluksia, joiden kaut-

ta seurakunta on mukana perheen ja lasten kokemuksissa. Yleisimmät toimitukset ovat kaste, konfirmaatio, hautajaiset sekä avioliittoon vihkiminen ja siunaaminen (Tuusulan seurakunta i.a.)

Seurakunnalla ja kunnalla on yhteistyöryhmä Neppari, jossa käsitellään lapsityössä tehtävää yhteistyötä ja kehitetään yhteisiä palveluita. Ryhmässä on edustettuna koko varhaiskasvatuksen kenttä sekä erityispalvelut. Siellä keskustellaan esikoulu- ja kerhopaikoista, sekä käydään keskustelua huoli lapsista. Nepparissa on kehitetty neuvolan ja seurakunnan välistä yhteistyötä. Seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijät täyttävät lasta koskevan tiedonsiirtolomakkeen yhteistyössä vanhempien kanssa, joka käsitellään neuvolan ikäkausitarkastuksessa. (Kaija Sären, henkilökohtainen tiedonanto 25.4.2012.)

5 PERHEIDEN PALVELUT TUUSULASSA

Tuusulassa lasten kotihoito on yksi varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehto. Lakisääteisen Kelan kotihoidontuen lisäksi perhe saa kuntalisää yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 138,81 euroa kuukaudessa. Muista perheeseen kuuluvista alle esiopetusikäisistä lapsista maksetaan sisaruslisää 55,51 euroa kuukaudessa. Kuntalisää tulee hakea kunnalta. (Tuusulan kunta 2011.)

5.1 Varhaiskasvatuspalvelut

Tuusulassa varhaiskasvatuspalveluiden perustan muodostavat kunnalliset päiväkodit. Kunnassa on panostettu palveluiden vaihtoehtoihin. Kunnallisten päiväkotien lisäksi päivähoitopalveluja on yksityisillä ja ostopalvelupäiväkodeilla. Lapsen on mahdollista saada hoitoa myös kunnalliselta, tai yksityiseltä perhepäivähoitajalta. Lasten kotihoitoon on mahdollisuus kotihoidontuen ja kuntalisän turvin. Kotihoidossa oleville lapsille on järjestetty kerhotoimintaa eri puolella Tuusulaa. (Tuusulan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 6.)

Tuusulassa varhaiskasvatuspalveluiden tavoitteena on, että kaikissa kuntakeskuksissa tarjotaan monipuolisia palveluita. Lasten ja perheiden palvelut on jaoteltu perus- ja erityispalveluihin. Peruspalvelut ovat palveluja, jotka ovat tarkoitettu koko ikäryhmälle, kuten neuvola, päivähoito ja koulu. Erityispalvelut korjaavat lapsen kasvua ja antavat viimesijaista tukea, esimerkkinä lastensuojelu. Erityispalvelut voivat sisältyä peruspalvelun sisälle, kuten erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. (Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2009, 20.)

5.2 Kunnan lasten kerhot ja perhekerhot

Kerhotoiminta tarjoaa kotona oleville lapsille mahdollisuuden harjoitella ryhmässä toimimista. Kerhotoimintaan osallistuvat lapset ovat oikeutettuja kunnan kotihoidontuen

kuntalisään. Tuusulan kunnan lastenkerhot kokoontuvat kaksi kertaa viikossa. Kerhoja järjestetään kolmessa perhekeskuksessa sekä Riihikallion Sokurituvalle. Kerhotoiminta on tarkoitettu 3-5-vuotiaille lapsille, joilla ei ole päivähoidon tarvetta. Kerhoihin haetaan lasten kerhohakemuksella, kerhomaksu on 30 euroa kuukaudessa. Kerhopäivät muodostuvat monipuolisesta toiminnasta, lasten ikä- ja kehitystason huomioiden. Tuusulassa on yksi erityinen perhekerho, joka on tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän perheille. Tämä kerho kokoontuu kolmen viikon välein. (Tuusulan kunta 2011.)

Avoin perhekerho on Tuusulalaisten vanhempien ja lasten yhteinen kohtaamispaikka. Tuusulassa on perhekeskuksia Myötätuuli Hyrylässä, Ikioma Kellokoskella ja Notkopuisto Jokelassa. Perhekerhoista voi löytää muiden aikuisten seuraa, sekä siellä on mahdollisuus puuhailuun lapsen kanssa. Myötätuuleen voi tulla oman aikataulun mukaan. Perhekeskus Ikioma Kellokoskella tarjoaa toimintaa lapsiperheille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tällä hetkellä siellä toimii avoin perheklubi, vauvala sekä taaperoryhmä. Yksinhuoltajien olohuone toteutetaan yhteistyössä Jokelan ja Kellokosken työntekijöiden, sekä seurakunnan kanssa. Mukana seurakunnasta on perhetyön diakoni. (Tuusulan kunta 2011.)

5.3 Neuvola

Neuvolalla on tärkeä rooli terveyden edistäjänä ja ongelmien ennaltaehkäisijänä. Suomalainen neuvolajärjestelmä jakaantuu äitiys- ja lastenneuvolaan. Neuvolassa käyvät lähes kaikki raskaana olevat naiset ja alle kouluikäiset lapset. Neuvolan antamiin palveluihin kuuluvat terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotot, puhelinpalvelu, raskauden aikaiset seulonnat, perhevalmennus sekä terveydenhoitajan kotikäynnit. (Suomen kunталиitto 2012.) Kunnat vastaavat neuvolapalvelun järjestämisestä, mutta sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa toimintaa ja sen kehittämistä. Äitiysneuvolan tavoitteena on edistää raskaana olevan naisen, syntymättömän lapsen, vastasyntyneen sekä koko perheen terveyttä. Neuvolan tuki onkin tarkoitettu koko perheelle, vanhemmuuteen ja perisuhteeseen kiinnitetään erityistä huomiota. Lastenneuvolan tavoite on edistää alle kouluikäis-

ten lasten, sekä heidän perheidensä hyvinvointia ja terveyttä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Neuvolan tärkeimpiin tehtäviin kuuluu lapsiperheiden hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen. Neuvolassa pyritään vahvistamaan vanhempien ja lasten voimavaroja, sekä puuttumaan perhettä kuormittaviin tekijöihin. Varhaiskasvatuksen työntekijät ja neuvolan terveydenhoitajat tekevät tiivistä yhteistyötä ongelmien ennalta ehkäisemiseksi. Päivähoidossa, kunnan kerhoissa sekä seurakunnan kerhoissa laaditaan tiedonsiirtolomake yhdessä vanhempien kanssa. Mahdollisista huolestuttavista asioista keskustellaan neuvolatarkastuksen yhteydessä. Ensimmäinen lomake täytetään lapsen ollessa kolmevuotias. Lomake palautuu varhaiskasvatushenkilökunnalle neuvolan huomioiden kera. Neuvolasta voi varhaiskasvatushenkilökunta saada yleistä konsultaatioapua lapsen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen liittyen. Tuusulan neuvolassa toimii moniammatillinen kuntoutustyöryhmä LAKU, jossa voidaan suunnitella lapsen hoitoa ja tutkimuksia, sekä niiden toteutumista hieman tarkemmin. Tärkeää on myös varmistaa, että perhe saa tarvitsemansa tuen ja palvelut. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 25.)

Nykyään neuvolassa kiinnitetään huomiota vanhemmuuteen jo ennen lapsen syntymää. Vanhemmat voivat tuoda julki omia pelkojaan, joihin pyritään löytämään ratkaisuja. Usein lapsen saaneiden vanhempien vanhemmat ovat vielä työelämässä, tämän vuoksi neuvolan merkitys perheen arjessa on viime vuosikymmeninä kasvanut. Neuvolan kautta järjestetään usein myös erilaisia äitiryhmiä, jotka on koettu tärkeäksi vanhemmuuden tukemisessa. (Vilén, Vilhunen, Sivé, Neuvonen & Kurvinen 2011, 107.)

Neuvoloissa työskentelee toisinaan perhetyöntekijä, joka voi antaa keskusteluapua ja tukea perheelle tarvittaessa. Perhetyöntekijän tehtävä on tukea perheen elämänhallintaa. Tilanteita, joissa perhetyötä tarvitaan, ovat esimerkiksi vanhemman lievä masennus tai väsymys, lapsen levottomuus tai nuoren perheen epävarmuus lapsen hoidossa. Perhetyöntekijän tuki on avohuollon tukitoimi ja auttaa perhettä esimerkiksi silloin, kun kyse ei vielä ole lastensuojeluasiasta tai päihdehoidon tarpeesta. Perheen tilanne selvitetään, usein paras apu onkin perhetyöntekijän keskusteluapu vaikka perheen kotona. Perhetyön vieminen neuvoloihin on tuottanut hyviä kokemuksia tästä matalan kynnyksen apumuo-
dosta. (Vilén ym. 2011,108.)

Neuvolan työryhmään kuuluu myös terveyskeskuspsykologeja, joiden asiakkaita ovat tarvittaessa lasta odottavat perheet, sekä alle kouluikäiset lapset vanhempien. Psykologi auttaa, jos lapsen kehitys huolestuttaa tai vanhemmuus ja kasvatustavat askarruttavat. Psykologit kuuluvat lasten kuntoutustyöryhmiin, perhelinkkiin ja osallistuvat kouluvalmiuden ryhmäarviointiin. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

5.4 Lapsi- ja perheasiainneuvosto

Tuusulassa toimii lapsi- ja perheasiainneuvosto, joka on vuonna 2005 perustettu kunnan alueella toimivien lasten ja lapsiperheiden asioissa toimiva yhteistyöelin. Neuvostoon kuuluu järjestöjä ja tahoja, lasten vanhempien edustajia sekä viranomaisia. Lapsi- ja perheasiainneuvosto seuraa kunnan päätöksentekoa perheiden näkökulmasta. Se tekee tarvittaessa aloitteita ja esityksiä, sekä antaa lausuntoja kunnan eri viranomaisille lapsiperheisiin liittyvissä asioissa. Lapsi- ja perheasiainneuvosto edistää tuusulalaisten lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Se kehittää olemassa olevia ja uusia palveluja sekä toimintoja. Kuntalaiset voivat ottaa suoraan yhteyttä neuvoston jäseniin lapsia, nuoria tai lapsiperheitä koskevissa asioissa. (Tuusulan kunta 2011.)

Tuusulan lapsi- ja perheasiainneuvosto on lasten ja lapsiperheiden asioissa toimivien järjestöjen, lasten vanhempien sekä viranomaisten yhteistyöelin. Neuvosto on perustettu vuonna 2005. Lapsi- ja perheasiainneuvosto seuraa lapsiperheiden näkökulmasta kunnan päätöksentekoa. Se tekee myös tarvittaessa aloitteita, sekä antaa lausuntoja kunnan eri viranomaisille lapsiperheisiin liittyvissä asioissa. Lapsi- ja perheasiainneuvosto edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä, sekä kehittää olemassa olevia ja uusia palveluja. Kuntalaiset voivat ottaa suoraan yhteyttä neuvoston jäseniin lapsia, nuoria tai lapsiperheitä koskevissa asioissa. (Tuusulan kunta i.a).

Lapsi- ja perheasiain neuvostoon menee viestiä eri toimialojen teettämistä kyselyistä ja niistä saaduista tuloksista. Näin perheet voivat kyselyihin vastaamalla saada äänensä päättävien ihmisten kuulolle. Tämä on Tuusulalaisille helppo vaikuttamisen kanava.

Neuvostolta onkin kysytty lapsiperheiden kotihoitopalvelua esimerkiksi äkillisissä sairastapauksissa. Tämä aloite ei ole toistaiseksi mennyt läpi valtuustossa. (Tuusulan kunta i.a.)

5.5 Erityispalvelut

Erityispalvelut kuuluvat Tuusulassa sosiaali- ja terveystoimen alaisuuteen. Varhaiskasvatuspalveluille tärkeimpiä yhteistyökumppaneita kunnassa ovat neuvola, sekä lasten ja nuorten erityispalveluyksikkö. (Tuusulan kunta, organisaatiokaavio 2011.)

Lasten, nuorten ja perheiden erityispalveluihin kuuluvat kuraattoripalvelut, koululaisten tukihenkilöiden palvelut, psykologipalvelut ja puheterapiapalvelut. Erityispalveluiden toiminta-ajatuksena on tukea lasten ja nuorten terveellistä kehitystä, vuorovaikutustaitoja sekä koulunkäyntiä psykososiaalisen ennaltaehkäisevän työn ja kuntoutuksen keinoin, niin yksilöllisesti kuin ryhmissä. Lisäksi erityispalveluiden tehtäviin kuuluvat vanhempien ja lasten välisen vuorovaikutuksen, sekä vanhemmuuden vahvistaminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Erityispalvelut tukevat myös ammattikasvattajia työssään. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Tuusulassa erityispalveluja kehitetään moniammatillisissa tiimeissä säännöllisesti. Tavoitteena on tarjota resurssien puitteissa mahdollisimman varhaista ja kokonaisvaltaista apua, tai kuntoutusta asiakkaille. Lisäksi tavoitteena on kehittää tukimuotoja varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tärkeää on vahvistaa vuorovaikutuksen tukemista työtöteena, sekä varhaisen ja kokonaisvaltaisen tuen antaminen lapselle ja vanhemmille. Erityispalveluiden työn tavoitteena on lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen vaikuttamalla vanhemmuuteen, lapsen myönteiseen kokonaiskehitykseen sekä lapsen kasvuyhteisöön. Vaikuttamisen keinoja on tuen tarpeiden kartoittaminen, arvioiminen ja oikea-aikaisen avun antaminen. (Erityispalveluiden moniammatillinen tiimi 2011.)

Erityispalveluihin kuuluu Tuusulassa kasvatus- ja perheneuvola, josta perheet voivat saada apua kasvatuksellisiin pulmiin, sekä lapsen psyykkisiin vaikeuksiin. Neuvolaan voivat vanhemmat ottaa itse yhteyttä, tai sinne voidaan kirjoittaa lähete esimerkiksi kou-

lusta tai neuvolasta. Akuutissa kriisissä ensimmäinen tapaaminen pyritään järjestämään kolmen työpäivän sisällä. Kasvatus- ja perheneuvolassa suunnitellaan lapsen ja perheen tutkimuskäynnit ja hoito jokaiselle yksilöllisesti. Toiminta on vapaaehtoista ja luottamuksellista. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

Tuusulassa on moniammatillinen yhteistyöverkosto Perhelinkki. Perhelinkki on osa Tuusulassa tehtävää perhetyötä. Vakiojäseninä perhelinkissä ovat terveydenhoitaja, neuvolan depressiohoitaja, perhetyöntekijä, terveyskeskuspsykologi, erityislastentarhanopettaja ja perhekeskuksen työntekijä. Seurakunnasta mukana on lapsi- ja perhetyöntekijä. Koulusta jäseninä on koulukuraattori, koululaisten tukihenkilö sekä laaja-alainen erityisopettaja. Lisäksi mukana on kasvatus- ja perheneuvolan työntekijä, sosiaalityöstä aikuis- sekä lapsityöntekijä ja nuorisotyöstä nuorisotyöntekijä sekä erityisnuorisotyöntekijä. Perhelinkin työntekijät ovat vaitiolovelvollisia. Kokoontumiset ovat noin kerran kuukaudessa Hyrylässä, Kellokoskella ja Jokelassa. Asiakkaille Perhelinkki tarjoaa eri elämäntilanteisiin ulkopuolista tukea. Perheellä on mahdollisuus tavata eri alan työntekijöitä ja näin saada kokonaisvaltaista ja joustavaa palvelua. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, Perhelinkki tiedote 2010.)

6 SEURAKUNNAN PALVELUT

Keskitymme seurakunnan palveluiden osalta esittelemään päiväkerhoja ja perhekerhoja, sekä lapsi- ja perhediakonin työtä. Nämä palvelut pystyvät tarjoamaan kotona oleville viriketoimintaa ja tukea arkeen. Diakoniatyö on tärkeä osa-alue seurakunnan palveluissa.

6.1 Seurakunnan päiväkerho ja perhekerhot

Tuusulan seurakunnalla on lasten päiväkerhoja Mattilassa, Lahelassa, Riihikalliossa, Hyrylässä, Jokelassa ja Kellokoskella. Esiopetusikäisten kerhot kokoontuvat kolme kertaa viikossa Riihikalliossa sekä Jokelassa. Lasten päiväkerhotoiminta on seurakunnan järjestämää varhaiskasvatusta 3-6-vuotiaille lapsille. Toiminnan perustana on kristillinen ihmiskäsitys. (Tuusulan seurakunnan Lapsille ja perheille - opas 2012.)

Päiväkerhot ovat maksullisia, maksukausi on puoli vuotta. Maksu on jaoteltu sen mukaan, montako kerhokertaa viikossa lapsella on. Kolme kerhokertaa viikossa maksaa 90 euroa, kaksi kertaa 60 euroa sekä yksi kerta 30 euroa kausi. Päiväkerhon lukukausimaksu sisältää lounaan, iltapäiväryhmään sisältyy vahvistettu välipala. Mattilan päiväkerhossa lapset tuovat kotoa omat eväät, tämän vuoksi Mattilan kerhomaksu on 20 euroa kausi. Esiopetus on maksutonta. Esiopetuksessa on kustannettu myös lasten uimakoulu ja joitakin retkiä. (Tuusulan seurakunta i.a.)

Päiväkerhoissa aikuisella on aikaa lapselle. Siellä opetellaan hiljentymistä ja rauhoittumista pienessä hartaudessa, jossa on tilaa ihmettelylle ja elämän pienten ja isojen asioiden pohdinnoille. Lasten kerhoissa leikitään, lauletaan, musisoidaan, maalataan, satuiltaan, harjoitellaan ryhmätaitoja ja ollaan kavereita kaikille. Kerhon alkaessa lastenohjaaja käy perheen kanssa kasvatuskeskustelun, jossa keskustellaan oman lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä kerhotavoitteisiin liittyvistä asioista. Tämä keskustelu on vanhempia kuunteleva ja siinä käydään läpi perheen toimintatapoja ja kasvatuksellisia arvoja. (Tuusulan seurakunnan Lapsille ja perheille - opas 2012.)

Perhekerho on vanhemman ja lapsen yhteinen kerho. Tuusulan seurakunnassa kaikissa perhekerhoissa tarjotaan aamupala. Tämä toiminta on perheille ilmaista.

Tuusulassa on aktiivinen lapsityön henkilökunta, joka on monessa mukana ja kehittää toimintaansa jatkuvasti. Tuusulan seurakunnan lapsityö on tänä päivänä myös verkossa. Heillä on oma Facebook – sivunsa: Tuusulan seurakunta, lapset ja perheet. Sivuilla tiedotetaan erityisesti lapsityön tapahtumista. Lisäksi seurakunta haluaa, että sivustolla keskustellaan ja sen toivotaan olevan vuorovaikutteinen myös vanhemmille. Lapsityöllä on oma sähköpostilista, mihin voi liittyä. Näin seurakuntalainen saa tietoonsa muutaman kerran vuodessa lapsi- ja perhetyön toiminnasta ja tapahtumista. Päiväkerhoilla on lisäksi kerhoarjesta kertova blogi nimeltään Herrantertut. Lapsityönohjaaja on mukana Helistin-palvelussa, jossa käydään verkkokeskustelua kasteesta, parisuhteesta, perheestä, arjesta ja monesta muusta lapsiperheitä koskettavasta asiasta. (Tuusulan seurakunta 2012.)

6.2 Diakoninen perhetyö ja perheneuvonta

Tuusulassa on kuusi diakoniatyöntekijää. Heidän toimintansa on jaettu alueittain, sekä erityisosaamisen perusteella. Tuusulassa toimii yksi lapsi- ja perhetyön diakoni. Diakonisen perhetyön tavoitteita ovat perheiden jaksamisen tukeminen eri elämäntilanteissa, sekä hyvinvoinnin lisääminen vanhempien, lasten ja nuorten keskuudessa. Parisuhteen pulmat kuuluvat diakoniseen perhetyöhön. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä muiden perhetyötä tekevien tahojen kanssa. Diakonista perhetyötä tehdään kotikäynteinä, leireillä, retkillä ja erilaisissa ryhmissä. Vanhemmille voidaan järjestää esimerkiksi eroryhmiä tai lapsen menettäneille vanhemmille omia ryhmiä. Diakonian toimintaa kehitetään kulloisenkin tarpeen mukaan. Lapsi- ja perhetyön diakoni tekee tiivistä yhteistyötä seurakunnan lapsityön kanssa. (Tuusulan seurakunta i.a)

Järvenpään, Keravan ja Tuusulan seurakunnilla on oma perheasiain neuvottelukeskus. Neuvottelukeskuksesta voi saada ammatillista keskusteluapua elämän kysymyksiin, parisuhteeseen ja perheeseen liittyvissä asioissa. Keskuksen palvelut ovat maksuttomia, eikä palveluun hakeutuneelta vaadita evankelisluterilaisen kirkon jäsenyyttä. Ohjausta

on mahdollista saada myös ruotsiksi ja englanniksi. Toiminta on jaoteltu alueittain, tuusulalaiset kuuluvat Järvenpään alueeseen. Perheneuvojalle varataan aika etukäteen ja henkilökunnalla on ehdoton vaitiolovelvollisuus. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a)

7 KOTIHOITO

Suomessa vanhemmilla on mahdollisuus saada työelämästä lapsen hoitovapaata. Hoitovapaan aikana vanhemmalle maksetaan kotihoidontukea ja mahdollisesti kunnasta riippuen kuntalisää.

7.1 Laki kotihoidontuesta

Laki kotihoidon- ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) antaa vanhemmalle oikeuden tukeen, joka on vaihtoehto kunnan päivähoidolle. Tuen edellytyksenä on, että perheen lapset eivät ole kunnallisessa päivähoidossa. Kotihoidon tukea voidaan maksaa siihen asti, kunnes perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta. Kotihoidon tuen maksaa Kela ja se on määrältään vakio. Lisäksi perheelle voidaan maksaa tulosidonnaista hoitolisää. Kotihoidontuen tämän hetkinen (03/2012) määrä ennen veroja on yhdestä alle kolmevuotiaasta lapsesta 327,46 euroa ja alle kolmevuotiaasta sisaruksesta kustakin 98,04 euroa. Yli kolmevuotiaasta sisaruksesta lisä on 63 euroa. Tulosidonnainen hoitolisä on suurimmillaan 175,24 euroa. Kotihoidon tuki lakkaa, kun perheen nuorin lapsi täyttää kolme vuotta, perheen lapset siirtyvät kunnalliseen päivähoitoon, tai perhe alkaa saada yksityisen hoidon tukea Kelalta. Kotihoidontuki on veronalaista tuloa. Näiden Kelan maksamien tukien lisäksi kunnat voivat itsenäisesti päättää kotihoidontuen kuntalisän maksamisesta. (Kansaneläkelaitos 2012.)

7.2 Hoitovapaa ja vanhempien työpaineet

Vanhemmalla on oikeus jäädä hoitamaan alle kolmevuotiasta lasta kotiin hoitovapaalle työsuhteen katkeamatta. Hoitovapaan voi pitää enintään kahdessa osassa ja siitä on ilmoitettava työnantajalle viimeistään kaksi kuukautta aiottua alkamisajankohtaa aiemmin. Hoitovapaajakson on oltava vähintään kuukauden mittainen. Molemmat vanhemmat eivät voi olla samaan aikaan hoitovapaalla. Myös ottovanhemmat ovat oikeutettuja

hoitovapaaseen. Hoitovapaa on palkatonta eikä siitä kerry lomapäiviä. Kela maksaa hoitovapaan ajalta kotihoidontukea. (Kansaneläkelaitos 2012.)

Usein väitetään, että työ on keskeisellä sijalla suomalaisten vanhempien elämässä, mutta tutkimukset eivät tue tätä väitettä (Kinnunen ja Mauno 2002, 99). Vanhempia syytetään usein työsidonnaisuudesta, joka vie aikaa pois perheen parista. Samalla äitejä saatetaan moittia perinteisiin roolimalleihin jämähtämisestä, jos he hoitavat lapsiaan vuodesta toiseen kotona. Jos taas lapset viedään varhain päivähoitoon, saatetaan ihmetellä uran laittamisesta perheen edelle. Isät saavat syytteitä siitä, että ovat liikaa pois perheen parista ja siitä, että he eivät ole tarpeeksi hoivaavia lapsiaan kohtaan. Vanhempia on helppo syyllistää ja syyllisyydentunteet kuuluvatkin osaksi vanhemmuuteen. (Sinkkonen 2008, 19.)

Melko usein kuulee paljon työtä tekevien vanhempien sanovan korvaavansa lasten kanssa menetetyn ajan niin sanotulla laatuajalla. Tällä tarkoitetaan sitä, että vaikka aikaa lasten kanssa puuhailuun on työkiireiden takia vähän, vanhemmat tarjoavat vähän ajan vastikkeena elämyksiä. Lapset saatetaan viedä huvipuistoihin, hampurilaiselle tai elokuviin aina kun vapaa-aikaa löytyy. Elämysten tarjoamisen syy lienee vanhempien huonossa omatunnossa. Onkin osoitettu, ettei lasten parissa vietettyä aikaa voi korvata sen laadulla. Lasten arkeen osallistuminen luo turvaa ja hyvää ilmapiiriä, joka on osoitus välittämisestä. Ajan puute on usein se, mistä asiantuntijat ovat huolissaan kun puhutaan vanhemmuudesta. Työtunnit kasautuvat pienten lasten isille, äitien hoitaessa lapsia kotona. Usein isien onkin tehtävä pidempää päivää tasapainottaakseen taloutta (Kinnunen ja Mauno 2002, 99 - 105).

Äideiksi tulevat naiset ovat nykypäivänä hyvin vaihtelevissa elämäntilanteissa, toisilla on jo työelämää takana, toiset vasta aloittelevat työuraa. Raskaaksi tulokaan ei ole tänä päivänä itsestään selvää, koska synnytysikä on noussut, ensisynnyttäjien keski-ikä ollessa jo 28 - vuotta (MTV 3 uutiset 13.4.2012). Isyys on myös kokenut muutosta, ja sillä voi olla vaikutuksia vanhemmuuteen. Muutama vuosikymmen sitten isyys nähtiin usein kokonaisvaltaisena ja perheet olivat ydinperheitä. Tänä päivänä perheet ovat monimuotoisempia ja isyydelle on jopa keksitty useampia nimityksiä, saatetaan puhua bioisästä, sosiaalisesta isästä tai uusperheisästä. (Sevón & Huttunen, 2002, 73)

8 VANHEMMUUS JA VARHAISKASVATUS

Yksi varhaiskasvatuksen vaihtoehtoinen muoto on lapsen kotihoito. Tuusulassa varhaiskasvatuksen painopisteet ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, itsenäisyyden asteittainen lisääminen, sekä toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja tapojen vahvistaminen. Lapsen tarpeiden mukaan tuetaan fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Varhaiskasvatuksen tärkein tavoite on lapsen hyvinvointi. Lähtökohdana on luottamus perheen voimavaroihin ja perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vastuu lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta on kodilla. (Tuusulan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 5, 10.)

8.1 Vanhemmuuden rakentuminen

Vanhemmuus alkaa rakentua jo ennen lapsen syntymää. Vanhemmille muodostuu mielikuvia lapsesta, joka on tärkeää tulevalle vuorovaikutussuhteelle. Mielikuvat voivat vaihdella, joillakin on hyvin tasapainoinen näkemys lapsestaan, kun taas toisilla mielikuva saattaa olla välttelevä. Tärkeää lapsen kannalta on, vaikuttavatko mielikuvat vanhempana toimimiseen. (Piironen- Malmi & Strömberg 2008, 22.) Vanhemmuuden keskeinen tehtävä on vastuun kantaminen lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta. Väitetään, että äidit kantavat valtaosan lapseen liittyvästä vastuusta, hoivaava isyys on tänä päivänä vielä enemmän ajatustasolla kuin osa lapsiperheen arkea. Asiantuntijat korostavatkin äidin vastuuta erityisesti vauvaikäisen hoidossa jaetun vanhemmuuden sijaan. (Rönkä & Kinnunen 2002, 72.)

Useimmille ihmisille elämän suurin onni on vanhemmaksi tuleminen. Vanhemmuus ei ole vain yksisuuntainen prosessi, vaan lapsen huolenpidon lisäksi vanhemmuus muuttaa väistämättä vanhemman persoonallisuutta. Äidiksi ja isäksi tultuaan nainen ja mies eivät ole enää samoja ihmisiä kuin ennen lapsen saamista. Tällöin he huomaavat, että joku on heistä täysin riippuvainen. Vanhemmuuden sopimuksesta ei pääse irti. (Sinkkonen 2008, 13.) Vanhemmuuden myötä tulee elämään suuret ilonaiheet, mutta myös suurimmat haasteet. Vanhemmuus on ajoittain myös raskasta ja se saattaa poiketa ennako-

odotuksista. (Andersen & Stawreberg, 2010, 28 - 30.) Eija Sevónin ja Marianne Notkon (2008) mielestä elämämme merkittävimmät suhteet ovat perhesuhteet, jonka tärkeimpiä osa-alueita ovat hoiva, huolenpito ja vastuu. Suurimmat huolenaiheet ovat hukassa oleva vanhemmuus, lasten pahoinvointi. Myös naisten myöhäinen ikä hankkia lapsia nähdään haasteena vanhemmuudelle.

8.2 Vanhemmuuden tavoitteet ja haasteet

Vanhemmuudessa ei tarvita kunnianhimoisia tavoitteita. Tavoitteet voivat olla niinkin yksinkertaisia, kuin lapsen hyvä itseluottamus ja omiin vaistoihinsa luottaminen. Myönteäeläminen ja yhteistyö muiden kanssa, ovat myös tärkeitä taitoja. Vanhemmuudessa onkin paljon kyse aitoudesta, jokainen on juuri se vanhempi mikä on. Vanhempana tietää, mikä tuo niin lapselle ja itselle hyvän olon. Vanhemmuus on elämistä arjessa ilman jatkuvaa arviointia omista tai puolisonsa tekemisistä. (Sinkkonen 2008, 15; (Andersen & Stawreberg 2010, 42 - 56.)

Kati-Pupita Mattilan (2011) mielestä vanhemmuuden suurin haaste on se, että aikuinen kohtaa lapsen vastuun ottavana vanhempana. Hän korostaa, että vanhemman tulee pitää lapsesta huolta, sekä tukea lapsen kasvua sen sijaan, että pönkittäisi vuorovaikutuksen kautta omaa itsetuntoaan. Vanhemmilla tulee olla syvä luottamus omaan onnistumiseensa ja siihen, että lapsesta kasvaa kunnon ihminen. Lapsen kasvu ja kehitys vaatii paljon aikaa, joten vastuu lapsesta pitkäaikainen. Vanhemmuus on huolenpitoa, läsnäoloa ja tavoille kasvattamista, näillä alueilla tapahtuu useimmiten laiminlyönnitkin. Kasvatusvastuusta ei ole paljoa puhuttu, koska aihe on arkaluontoinen ja aiheuttaa syyllisyydentunteita. Luottamus on parempi lähtökohta vanhemmuudelle kuin syyllisyys. (Pulkinen 2002, 120, 122.)

Jos vanhemmuus alkaa tuntua mahdottomalta asialta selviämisen kannalta, kannattaa vanhemmuutta koettaa jakaa pienempiin palasiin. Voimme, sekä emme voi, vaikuttaa lastemme tulevaisuuteen. On asioita, jotka ilman muuta kuuluvat vanhemmuuteen, mutta myös niitä, joihin voimme vaikuttaa hyvin vähän, tai emme lainkaan. Vanhempien on hyvä muistaa, että kaikki asiat eivät ole päätettävissämme. Jari Sinkkonen (2008) jakaa

vanhemmuuden ”kakun” kolmeen palaseen. Ensimmäinen siivu on lapsen perustarpeet, jotka ehdottomasti kuuluvat vanhemmille. Toiseen siivuun kuuluvat asiat, joissa voimme ainoastaan tehdä parhaamme. Tämä tarkoittaa sitä, että tuemme lasta selviytymään asioista, jotka vaativat häneltä ponnisteluja. Hän ei ole ehkä lahjakas matematiikassa, jolle emme voi mitään, mutta tuemme häntä siinä jo kehittyvät itsetunnonkin takia. Kolmas siivu onkin kaikkein ohuin, koostuen asioista jolle emme mahda mitään. Lapsi voi olla kuohahteleva tai intensiivinen. Hän saattaa olla kömpelö tai hänellä on huono sävelkorva. Toisille vanhemmille nämä asiat voivat olla ylitsepääsemättömän vaikeita, koska ovat ajatelleet lapsen tulevaisuuden esimerkiksi tietyn harrastuksen parissa. Toisinaan seuraa suuria vaikeuksia, kun lasta yritetään työntää muottiin, johon hän ei sovi. (Sinkkonen 2008, 23 - 24.)

8.3 Vanhemmuuden tukeminen

Ennen perheiden tärkein tukiverkosto oli suku. Tällöin asuttiin synnyinkodissa ja kaikki kylän asukkaat tunsivat toisensa. Mummit ja vaarit asuivat lähellä ja auttoivat arjessa. Nykyisin sukulaisten apua on harvemmin saatavilla ja arjesta on selvittävä oman perheen voimin. Sanonta koko kylä kasvattaa ei nykypäivänä pidä paikkaansa. Perheiden olisi hyvä luoda oma turvaverkko, koska perheestä huolehtimiseen tarvitaan ajoittain tukea ja apua (Andersen & Stawreberg, 2010, 150- 151.) Perhe saa ulkoisia voimavaroja eniten sosiaalisista suhteista. Perheelle yleensä muodostuu sosiaalisia tukijärjestelmiä, joiden kautta on mahdollista saada emotionaalista tukea. Arkielämän muutostilanteet ovat niitä, joissa yleensä apua tarvitaan. Pitkäaikainen taloudellinen ahdinko, sairaus, onnettomuus, kuolema tai muu äkillinen kriisi ovat tilanteita, joissa tukea tarvitaan. (Ritmala ym. 2009, 15.)

Perheen hyvinvointi on tärkeä osa arkea, joka heijastuu suoraan lapsen käyttäytymiseen. Yksilön hyvinvointi on sidoksissa yleensä läheisten ihmisten vointiin. Se millainen vuorovaikutus perheellä on ympäristön kanssa, voi heikentää tai vahvistaa perheen olotilaa. Perheenjäsenien kehitysvaiheet liittyvät olennaisesti perheen hyvinvointiin. Tällainen kehitysvaihe voi olla esimerkiksi lapsen syntymä, tai uudelle paikkakunnalle muuttaminen. Perhe on hyvin tärkeä instituutio yhteiskunnassamme, siksi sen tukemiseksi on

luoto monenlaisia tukitapoja. Sosiaali- ja terveydenhuollon suuri tämän hetkinen haaste on sovittaa tukitavat ja perheen etu yksiin. (Ritmala ym. 2009, 15.)

Vanhemmuuden tukeminen on hyvin tärkeää lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Jo synnytyksen jälkeen on asioita, joita tulee pohtia avun tarvitsemisen kannalta. Vanhemman negatiiviset lapsuuden kokemukset saattavat nousta oman lapsen myötä pintaan. Avuttomuus ja väsymys ovat myös tavallisia tunteita. Puolison ja muun perheen tuki ovat tällöin hyvin tärkeitä. Jos kyse on masennuksesta, tukea ja ohjauksen jatko-toimiin voi saada esimerkiksi neuvolasta. (Vilén ym. 2011, 97; Mattila 2011, 75.)

Yhteiskunnan tuki perheelle on hyvin tärkeää. Koko yhteiskunnan hyvinvointi riippuu hyvin paljon siitä, miten perheet voivat. Voidaan puhua perhepolitiikasta, jonka alkupe-räinen tavoite on ollut lasten suojaaminen köyhyydeltä. Tuki voi olla taloudellista, mutta myös erilaisina palveluina saatua tukea. Yksi suurimmista perheen tukimuodoista on päivähoito. Muita tärkeitä tukia ovat vanhempainraha, kotihoidontuki ja lapsilisä. Yhteiskunnalla on monipuolista sosiaalipalveluiden tarjoamaa tukea perheille. Sosiaali-huollon tarkoitus on tukea perheen turvallisuutta ja toimintakykyä, tuki jaetaan rahalli-seen apuun ja sosiaalipalveluihin. Rahallista apua ovat esimerkiksi äitiysavustukset, kotihoidontuki, lapsilisä, elatusturva ja toimeentulovaikeuksissa toimeentulotuki. Per-heille tärkeitä palveluja ovat sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta sekä kotipalvelu. (Ritmala ym. 2009, 34-35.)

Vanhemmuuden vahvuustekijöitä ovat ilo lapsesta, mahdollisuus jakaa vanhemmuuteen liittyviä asioita sekä luottamus omiin vanhemmuustaitoihin. Kuitenkin vanhemmuuteen sisältyy vaikeuksia ja kipukohtia. Perheessä saattaa olla surullisia tapahtumia tai kasvu-kriisejä, joiden kohdalla jaksaminen ja vanhemmuuden toteuttaminen edellyttää toivoa ja luottamista omiin kykyihin vanhempana. Vanhemmuus voi kuitenkin kadota vanhemman omiin kriiseihin, kuten alkoholinkäyttöön, työhön, tai jopa virtuaalimaailmaan. Kun elämän tilanne on vaikea, täytyy luottaa siihen, että vanhemmuus kannattaa ja elä-mä voi muuttua. (Mattila 2011, 151)

8.4 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoite on tukea ja edistää lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Varhaiskasvatus on tärkeä osa päivähoidossa olevan lapsen elämänpiiriä. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatusta, joka koostuu hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuudesta. Päivähoito on usein ensimmäinen paikka, jossa pienen lapsen täytyy opetella olemaan uudessa ympäristössä vieraiden ihmisten kanssa. Lapsen kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle olisi tärkeää, että ammattikasvattajat tukisivat lapsen kasvua yhdessä vanhempien kanssa. (Piironen - Malmi & Strömberg 2008, 25.) Varhaiskasvatukseen on luotu oma suunnitelma, joka ohjaa ammattilaisia kasvatuksessa. Suunnitelman tavoitteena on saada koko maan varhaiskasvatuksen laatu yhdenvertaiseksi. (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 7; Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 6.)

Laadukas varhaiskasvatus on yhteistyötä. Yhdessä tehtävän verkostotyön tavoitteena on riskitilanteiden aikainen huomaaminen ja mahdollisimman varhainen puuttuminen. Tärkein yhteistyö tapahtuu vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan välillä, tätä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa toiminnassa. Palveluja tuottavat kunnat, seurakunnat, yksityiset tuottajat sekä järjestöt. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 10 -11.)

Kunnan täytyy tehdä oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka sopii kunnan käytäntöihin ja suunnitelmiin. Lisäksi päivähoitoyksiköt tekevät omat varhaiskasvatussuunnitelmansa kunnan suunnitelman pohjalta. Kunnan suunnitelman tulee sisältää varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat. Kunnan strategiaan kuuluvat esimerkiksi palveluiden tuottamistavat ja toimintamuodot. Lisäksi kunnan varhaiskasvatussuunnitelma sisältää tietoa tukipalveluiden järjestämisestä sekä yhteistyökumppaneista. Suunnitelmassa tulee myös näkyä varhaiskasvatuksen arvot, toiminta-ajatus, päämäärä ja tavoitteet. Erityistä tukea tarvitsevat, ja eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevat lapset, tulee ottaa varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioon. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 44.)

Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelman tärkein lähtökohta on se, että kaikille tuusulalaisille olisi tarjolla monipuolisia varhaiskasvatuspalveluita. Tuusulan toiminta-ajatuksena

on tarjota perheille kotihoidontuen avulla mahdollisuus valita lasten kotihoito osana monipuolista varhaiskasvatusta. Näin päivähoito ja kotihoidontuki vastaavat yhdessä monipuolisista varhaiskasvatuspalveluista Tuusulassa. Kotihoidontuella ja kuntalisällä lapsiaan kotona hoitaa hieman yli 1000 perhettä. Tuusulaan ollaan perustamassa yhteistyössä perhetyön ja neuvolan kanssa perhekeskuksia. Lisäksi leikkipuistoissa on ohjattua kesätoimintaa. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 8.)

8.5 Uskontokasvatus ja kristillinen kasvatus

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on kyse uskonnollis-katsomuksellisesta orientaatiosta, joka ei tarkoita perusteellista uskonnon läpi käymistä, vaan on hyvin sensitiivistä ja kaikki uskontokunnat huomioon ottavaa. Uskonnon opetus ajatellaan kulttuuriin kuuluvana asiana. Koulun uskonnonopetuksessa huoltajan on mahdollisuus valita haluaako lapsen osallistuvan opetukseen. Opetusta säätelee lainsäädäntö ja sen pohjalta laadittu opetussuunnitelma. Yhteiskunnan ja kirkon uskontokasvatus voi tapahtua myös yhteistyönä, mutta sillä on eri sisällöt ja tavoitteet. (Heinonen, Luodeslampi & Petäjä 2004, 84; Halme 2008, 167)

Ismo Pellikan (2011) mielestä uskontokasvatus tulisi olla sitä, että lapsen maailma ja uskonnollinen maailma olisi vuorovaikutuksessa keskenään. Lapsen tulee olla keskiössä, lähtökohtina hänen kokemuksensa ja kysymyksensä. Uskontokasvatuksen tavoitteena on lapsen moraalisen ja henkisen kasvun tukeminen. Tarkoituksena on tutustuttaa lapset uskontokasvatukselliseen kulttuuriin, ja siihen kuuluvaan uskonnon perinteisiin, tapoihin ja käytäntöihin. Tärkeitä uskontokasvatuksen osia ovat hiljaisuuden kokeminen, ihmettely, kysely ja pohdinta. Fyysiseen ympäristöön tulee kiinnittää huomiota, jotta uskontokasvatukseen saadaan tunnevaltainen lähestymistapa. Näin lapsi voi tehdä ympäristöstä havaintoja omilla aisteillaan. (Hujala & Turja 2011, 151 - 152.)

Uskontokasvatuksen tavoitteet eivät ole tiedollisia, vaan ne tähtäävät lapsen henkiseen kasvuun ja suvaitsevaisuuden lisäämiseen. Tavoitteena on uskonnon kautta kasvaminen, ei niinkään uskon saavuttaminen. Kasvatuksen täytyy lähteä liikkeelle siitä, että tutustutaan uskontoon ilmiönä. Kun ensin oppii oman uskontonsa, voi oppimisen halua laajen-

taa toisiin uskontoihin. Kasvattajalle ei voida asettaa erityisvaatimuksia uskonto kasvatuksen suhteen, vaan tärkein ominaisuus on kiinnostus lasta ja hänen kasvuaan kohtaan. Uskontoon ilmiönä on helppo tutustua turvallisen kasvattajan kanssa. Sadut auttavat lasta ottamaan vastaa raamatun kertomuksia, näiden teemat ja arvot ovat usein samantlaisia. Uskonto on käsite, joka tulee avata lapselle elämyksellisesti. Uskonto kasvatus auttaa lasta ymmärtämään, että elämää ei voi aina selittää järjellä ja tiedolla, vaan siihen saattaa liittyä myös selittämättömiä ilmiöitä. (Hujala & Turja 2011, 153-155; Ubani ym. 2010, 92 - 93.)

Kirkon lapsityö on kasteopetusta ja kristillistä kasvatusta. Se tukee lasta identiteetin muodostamisessa kristinuskon pohjalta. Seurakunnan varhaiskasvatuksessa on kyse aina kristillisestä kasvatuksesta. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ja kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjassa, Lapsi on osallinen, on yhtäläisyyksiä, mutta myös selkeitä eroja. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja jättää varaa seurakuntien omalle suunnittelulle, eikä määritä ja velvoita samalla tavalla, kun valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen tarpeet ja kasvatuksen kokonaisvaltaisuuden korostaminen ovat suunnitelmien yhteisiä tekijöitä. Seurakunnan toiminnan pohjana on kasteopetus. (Ubani, Kallioniemi & Luodeslampi 2010, 132, 138; Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 122; Muhonen & Tirri 2008, 64- 67.)

Kristilliseen kasvatukseen on kehitelty lapsilähtöistä toimintakulttuuria, joka perustuu kokonaisvaltaiseen lapsen maailmaan. Kasvatus pyrkii ottamaan huomioon lapsen oman persoonan ja sosiaaliset tekijät hänen kehityksessään. Lapsen omalla intuitiolla on tärkeä rooli kasvatuksessa, koska lapsella on luontainen herkkyys ymmärtää sanatonta viestintää. Kristillisessä kasvatuksessa keskeistä on lapsen esittämät kysymykset, koska ne osittain nousevat lapsuuden yleisistä kehitystehtävistä. Kysymysten käsittely tarjoaa lapselle mahdollisuuden käsitellä asioita turvallisesti tutun aikuisen kanssa. (Hujala & Turja 2011, 155; Ubani ym 2010, 162-163.)

Hengellisyys elää lapsen arjen tapahtumissa ja se on kokonaisvaltainen asia pelkoineen, suruineen ja iloineen. Rukous ja laulut ovat konkreettinen osa hengellisyyttä. Jokin arjessa oleva hetki voi nostaa uskon kysymykset esille: kuka on keksinyt uskonnon? mihin taivas loppuu? Nämä lapsen ihmettelyt voivat olla loputtomia. Lapsella on oikeus

pohtia elämän merkitystä ja uskontoasioita. Aikuiselle hengelliset kysymykset ovat joskus haasteellisiakin. Usein saatetaan miettiä omaa vaikutusta lapsen asenteiden syntyyn. Uskonnollisiin ja hengellisiin teemoihin liittyy usein tunteita ja epävarmuutta, uskonto on kulttuurissamme hyvin henkilökohtainen asia. Seurakunnan toiminta ja yhteisöllisyys tukevat lapsen kristillistä kasvatusta. (Kangasmaa 2008, 74 – 75; Ubani ym. 2010, 135, 162-163.)

9 ARKI

Leikki-ikäisen kotihoidossa olevan lapsen arki pyörii hyvin paljon perheen ja kodin ympärillä. Perhe on lapsen tärkein kasvuympäristö, joka huolehtii hänen psyykkisistä, fyysisistä ja sosiaalisista tarpeistaan. Kotona ovat lapsen läheisimmät ihmiset. Usein lapsiperheet kokevat arjen kiireeksi, jossa ollaan alituiseen liikkeessä menossa jonnekin tai tulossa jostain. Myös lapset saattavat kokea arjen tällä tavoin, menemisten kautta. Monesti arkeen liitetään negatiivinen sävy, aikuisillakin on usein tarve päästä arjesta pois. Aikuisten tulisikin opetella arjen sietämistä. Arki saatetaan kokea stressaavana ja kiireellisenä, mutta myös yksitoikkoisena. Nykypäivänä perheen saattaa olla hankalaa löytää yhteistä aikaa arkena. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 15 – 16, 36.) Arjessa tärkeintä olisikin riittävä vapaa-aika perheen kanssa yhdessä vietettynä, niin lapselle kuin vanhemmalle (Andersen & Stawreberg, 2010, 28 - 30).

Vanhempien tulisi ymmärtää, että arki on tärkeää elämän mielekkyyden näkökulmasta. Vanhempien hallinnassa olevat lasten perushoito, syöminen, ulkoileminen, siivoaminen ja kaupassa käynti ovat hyvään arkeen kuuluvia asioita. Jos turvallinen perusrakenne puuttuu arjesta, lapsi saattaa kokea turvattomuutta. Aikuisten tulisi myös muistaa, että lapset ja aikuiset katsovat arkea erilaisin silmin. Tämän vuoksi olisikin tärkeää kysyä lapsilta itseltään, miten he arjen kokevat. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 18 - 20, 31.)

Katja Revon (2009) perheiden arjesta tehdyn väitöskirjan mukaan perheestä puhutaan nykypäivänä paljon, joka näkyy lehtien palstatiloilla ja uutisissa. Myös lapsen oikeuksiin kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota. Julkinen keskustelu on monesti huolen sävyttämää, puhutaankin lasten pahoinvoinnista, perheiden vähävaraisuudesta ja yhteisen ajan vähäisyydestä. Repo esittää huolen lääkkeeksi arkea. Hän korostaa arkea tärkeäksi tutkimuskohteeksi, koska päivittäisten asioiden ymmärtäminen perhe-elämässä on tärkeää. Väitöskirja kuvaa lapsiperheen arkea vanhempien kertomana. Joidenkin sosiaalipoliittisten järjestelmien, kuten kotihoidontuen merkitys selviää hänen mielestään vasta arkisessa elämässä. Tutkimuksessaan Repo kysyy kuinka vanhemmat merkityksellistävät perheen arkea. Tutkimuksen keskeinen tulos on, että vanhemmat elävät arkea risti-

riitaisten odotusten keskellä. Perhe ja työ asettuvat toisiaan vastaan, mutta kumminkin kiinnittyvät toisiinsa

Revon väitöskirja kertoo, että nykyään lastenhoidon eri muodot kamppailevat keskenään ja ovat ajautuneet toisiaan vastaan. Asetelma on huono lastenhoidon kehittämistä ajatellen, koska taistelu hyvästä hoitomuodosta ohittaa asiallisen keskustelun hoitomuotojen laadusta ja niiden kehittämisestä. Työelämään syntynyt ihanne joustavuudesta heijastuu lapsiperheiden arkeen ja hoidon organisoimiseen. Arkeen vaikuttavat myös kulttuuriset ja sosiaalipoliittiset asiat, kuten työ, siitä johtuvat arjen valinnat sekä niitä tukevat sosiaalipoliittiset keinot. Merkittävää on, miten yhteiskunnassamme julkisesti puhutaan perheestä ja erityisesti se, miten perhepolitiikka tukee perheiden valintoja lastenhoidon näkökulmasta. (Repo 2009, 25.)

10 LAPSEN HYVINVOINTI

Lapsen hyvinvointi pitää sisällään paljon. Se ei ole ainoastaan fyysisen hyvinvoinnin tukemista, vaan kokonaisvaltainen tukeminen tarkoittaa tunne-elämän tukemista sekä lapsen sosiaalisen ympäristön voimavarojen huomioon ottamista. Lapsen tulee saada rakkautta, hyväksyntää ja arvostusta osakseen. Lapsi tarvitsee ympärilleen luotettavia ja turvallisia aikuisia, jotta voi peilata itseään heidän kauttaan muodostaakseen käsitystä ympäröivästä maailmasta. Lapsi olisi tärkeää huomioida osana omaa luonnollista ympäristöään. (Ritmala ym. 2009, 22.)

10.1 Lapsen terveys ja toimintakyky

Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma (2011) korostaa lapsen hyvinvointia kasvatuksen ensisijaisena tavoitteena. Lapsen terveyttä ja toimintakykyä tulee tukea. Hyvin voiva lapsi uskaltaa olla omaikäinen itsensä. Lapselle ominaiset tavat toimia ovat liikkuminen, leikkiminen, tutkiminen ja itsensä ilmaisu. Oppiminen tapahtuu arjen tilanteissa. Hyvin tärkeää lapsen hyvinvoinnille on vanhemman ja lapsen välinen suhde. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011, 10 - 13.)

Lapsen hyvinvoinnissa näkyy hänen kasvuympäristönsä terveys. Kun määritellään lapsen terveyttä, ei siis voida katsoa ainoastaan lasta, vaan tarkasteltavana on koko perhe ja lapsen elinympäristö. Perheen kulttuuri ja tapa elää näkyvät lapsen toiminnassa. On tutkittu, että arjen monipuolisuudella on selvä yhteys lapsen hyvinvointiin. Kuitenkin lapsen hyvinvoinnin mittaaminen on hyvin hankalaa, koska hyvinvoinnin ja toimintakyvyn mittaamiseen on välineitä hyvin vähän. Usein lapsen terveydeksi katsotaan ainoastaan sairauden puuttuminen. Lapsen hyvinvoinnin ja terveyden tukemiseksi tulee tukea niitä taitoja, joita hän on saavuttanut kasvamalla, kehittymällä ja oppimalla. (Ritmala ym. 2009, 16.)

Lapsi tarvitsee mahdollisuuden olla huolenpidon kohde. Valitettavan usein puhumme lapsen voinnista vasta siinä vaiheessa, kun hän jo voi huonosti. Silloin se tarkoittaa sitä,

että olemme jääneet jälkeen lapsen tukemisessa ja alkaa korjausvaihe. Tämä voi olla vanhemmuuden tukemista tai muuta pientä tukea. Jokainen kerta on uusi tilanne ja toivottavasti jokaisesta tilanteesta opimme ja pystymme tukemaan vanhempaa tai perhettä seuraavalla kerralla entistäkin varhemmin, jo ennen kuin lapsi voi huonosti. Ehkäisevällä toimilla vähennämme joka kerta inhimillistä kärsimystä. (Mattila 2011, 51 - 52.)

10.2 Perusturva ja -tarpeet

Tällä hetkellä koetaan, että kiintymyssuhdeteoria on kehityspsykologian yksi keskeisimpiä teorioita. Kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen emotionaaliseen, kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen kokonaisvaltaisesti ja laajasti. Kiintymyssuhdeteoria perustuu psykoanalyttiseen teoriaan, jonka keksijänä pidetään John Bowlbya (s.1907). Teorian keskeinen ajatus on kehitysvaiheessa tapahtuva kiintyminen lapsen ja hoitajan välillä, joka on ratkaisevan tärkeä myöhemmälle kehitykselle. Varhainen kiintymyssuhde vaikuttaa myöhempiin kehityksellisiin tehtäviin, kuten siirtymiseen lapsuudesta murrosikään ja murrosiästä aikuisuuteen. (Keltikangas- Järvinen 2004, 183 - 186.)

Väitetään että turvallinen kiintymyssuhde syntyy ensisijaisen hoitajan ja lapsen välillä silloin, kun hoitaja on tarpeeksi herkkä havaitsemaan lapsen tarpeita. Tarpeisiin tulee reagoida viivyttelämättä. Suhteesta tulee turvallinen, jos lapsi saa tarvitsemansa emotionaalisen turvan. Peruseriaate on hyvin yksinkertainen, lapsi ei ole syntyessään valmis maailmaan, vaan hän kasvaa omaksi itsekseen muiden avulla. Lapsi kiintyy hoitajaan, joka on huolehtinut lapsen tarpeista. Hän on oppinut luottamaan tähän ihmiseen ja tätä kautta oppii luottamaan myös muihin. Kiintymyssuhteen onnistumiseen liittyy myös lapsen luottaminen itseensä. Kiintymyssuhde ei ole vanhemman ja lapsen suhteessa itsestään selvyys, vaan se vaatii aikaa olla lapsen saatavilla. Toisaalta suhteen syntyminen ei vaadi erityistaitoja, normaali elämä lapsen kanssa ja mielenkiinto lasta kohtaan riittää. (Keltikangas- Järvinen 2004, 184- 187.)

Lapsen perustarpeet lähtevät siitä, että heidät täytyy ruokkia ja vaatettaa. Lisäksi muitakin tarpeista, kuten riittävästä levosta ja unesta sekä puhtaudesta on huolehdittava. Mahdollisuuksien mukaan on myös estettävä lasta joutumasta vaaraan. Mitä pienempi

lapsi on, sitä suurempi on aikuisen vastuu. Nämä seikat ovat vanhemmuuden peruselementtejä ja tärkeää sisältöä, joihin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. (Sinkkonen 2008, 22 - 23.)

Hyvinvoivalla lapsella on perusturvallinen elinympäristö. Perusturva on tärkeä asia, joka vaikuttaa lapsen myöhempiin sosiaalisiin taitoihin. Turvallisuuden tunne syntyy lapselle siitä, että vanhemmat ovat riittävästi saatavilla ja huolehtivat hänestä. Perusturvan saavuttaminen on varhaislapsuuden tärkein kehitystehtävä, joka on sidoksissa kiintymyssuhteeseen. Varhainen perusturva luo lapselle itsetunnon, joka myöhemmin näkyy itsensä arvostamisena ja kunnioituksena muita ihmisiä kohtaan. (Keltikangas - Järvinen 2010, 158 - 159.)

Tärkeää lapselle on tulla nähdyksi, jonka kautta vahvistuu lapsen itsetunto ja oma-arvon tunto. Näin lapsi oppii luottamaan muihin ihmisiin. Yksin tai näkymättömään rooliin jääneen lapsen tärkein toive voi olla se, että joku näkisi hänet. Aito nähdyksi tuleminen tapahtuu ilman ennakkoon odotuksia. Vanhemman omat aikaisemmat elämän kokemukset eivät saisi heijastua tähän tilanteeseen. Lapsen näkeminen kokonaisvaltaisesti on suuri haaste vanhemmille. Nähdyksi tulemisen haasteet muuttuvat lapsen kasvaessa. Tärkeä rooli vanhempien lisäksi nähdyksi tulemisessa on kaikissa lapsen kasvuyhteisöissä esimerkiksi päivähoidolla tai myöhemmin koululla. Lapsi tarvitsee viestiä, että hän on hyväksytty ja kelpaa omana itsenään. Tämä ei tarkoita, että kaikki tekemiset olisivat hyväksyttyjä, vaan lapselle tulee opettaa millainen toiminta on hyväksyttävää. Tunteet ja persoonalliset piirteet ovat aina hyväksyttäviä lapsessa. Lapsi tarvitsee ihailun kohteena olemista, läheisten on tärkeä antaa kokemus siitä että hän on erityinen. Tärkeä lapsen on tarvittaessa saada lohdutusta, tulevaisuudenuskoa ja uuden yrityksen mahdollisuus. Lapsi on kaikesta kasvukivuista ja tekemisistään huolimatta omille vanhemmilleen erityinen ja rakas. (Mattila 2011, 30 -32.)

10.3 Leikki

Leikki on lapselle erittäin tärkeää. Kaikkialla maailmassa lapset leikkivät. Tutkija Johan Huizinga on sanonut leikin olevan vapaaehtoista toimintaa tai askareta, jota tehdään

hyväksytyjen, mutta sitovien sääntöjen mukaan. Leikillä on tarkoituksena tuottaa lapselle iloa ja tietoisuutta jostain tavallisesta elämästä poikkeavasta. Lapsi nauttii leikistä ja osaa leikkiä paremmin kuin aikuinen. Lapsi ilmaisee leikillä itseään, tunteitaan, sekä muutoksia kehityksessään. Monet lapset käsittelevätkin asioita, etenkin vaikeita, leikin kautta. Lääkäri- ja sairaalaleikit ovat hyvä esimerkki siitä, miten lapsi pohtii kokemaansa leikin kautta. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 78 - 80.) Leikki on lapselle aina tarkoituksellista (Smidt 2011, 2).

Jo pieni vauva nauttii leikistä vanhempien kanssa. Vauvan kanssa voi leikkiä esimerkiksi hoitopöydällä vaipanvaihdon yhteydessä. Vauvan ja vanhemmat varhaisiin leikkeihin kuuluvat erilaiset kutitusleikit, lorut, laulut ja sormileikit. Kukkuu-leikki on hyvä esimerkki siitä, miten vauvan kyky kestää eroa vanhemmastaan kehittyy. Leikki siis erottuu ei-leikistä jo varhain. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 80.)

Noin puolen vuoden iässä vauvan mielestä on hauskaa leikkiä piiloleikkiä, jossa tutut tavarat laitetaan piiloon ja hetken kuluttua löydetään (Smidt 2011, 22). Tähän aikaan lapsi alkaa tarttua esineisiin. Omat sormet, varpaat ja ensimmäiset omat lelut, kuten helistimet, ovat tämän vaiheen leluja. Lapsi tutkii esineitä suullaan. Suun leikit ovat vauvan ensimmäisiä esineleikkejä. Alle vuoden ikäisenä, kun lapsi oppii liikkumaan, kiinnostus leluihin tarkentuu. Lapsi ei kiinnostu enää mistä tahansa vaan suuntautuu siihen mitä aikuinen tekee. Tyypillisiä tämän iän leluja ovat keittiövälineet, kuten kauhat ja vispilät. Lapsen on tärkeää antaa tutkia ympäristöään, mutta häntä ei voi jättää hetkeksikään yksin. Tärkein tämän iän leikin muoto on jäljitteleminen, hän ottaa vanhemmasta mallia kaikessa mitä vanhempi tekee. Toisena ja kolmantena ikävuotena lelujen merkitys on suurimmillaan. Lapsi oppii lelujen avulla sanastoa ja käytännön toimintoja. Lapsen puhe kehittyy huomattavasti leikin avulla, etenkin kun aikuinen kertoo lapselle leikistä ja sen tapahtumista. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen, Siren – Tiusaanen 2001, 136 - 138.)

Leikin ainekset muodostuvat siitä, mitä lapset kokevat ja näkevät. Lapset oppivat ja luovat uutta leikkiessään. Leikki on luonteeltaan sosiaalista, joten kanssaleikkijät vaikuttavat leikin kehitykseen. Leikki voi olla ympäristön tutkimista, mielikuvitusleikkiä tai sääntöleikkiä. Vanhempi voi tukea ja ohjata lapsensa leikkejä pitkäkestoisimmiksi ja

ottaa mukaan oppimisen näkökulman sekä rikastuttaa lapsen mielikuvitusta. (Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.)

11 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Yllätyimme siitä, miten paljon vastauksia saimme takaisin. Lomakkeita jaettiin 400 kappaletta, joista palautettiin 196 kappaletta. Vastausprosentti oli 49. Koska vastausprosentti oli näin suuri, tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Analysoinnissa olemme käyttäneet kahta eri analyysitapaa, koska opinnäytetyömme aineisto on määrällisen ja laadullisen yhdistelmä. Olemme syöttäneet kyselylomakkeen monivalintavastaukset spss- ohjelmaan, jonka avulla olemme analysoineet vastaukset. Avoimet kysymykset olemme analysoineet ryhmittelemällä vastaukset teemojen mukaan. Rajasimme aineistoa luokittelemalla teemoja tutkimuskysymystemme mukaan.

11.1 Tulosten tarkastelu

Suurin osa kyselyyn vastaajista oli äitejä. Vastanneista äitejä oli 96,8 % ja isiä 3,2 %. Hylkäsimme viisi lomaketta, koska niistä puuttui taustatiedot kokonaan. Kaikki hylätyt olivat samasta kunnan kerhosta saatuja. Tämän lisäksi saimme kyselylomakkeita myöhässä, joten nämä viisi kappaletta eivät ehtineet analysointiin. Emme ole laskeneet hylättyjä lomakkeita vastausten kokonaismäärään. Kyselylomakkeessa oli neljä laadullista kysymystä. Näistä kolme ensimmäistä kysymystä oli tarkoitettu vanhemman vastattavaksi ja viimeiseen avoimeen kysymykseen sai vastata lapsi.

Vastauksissa on havaittavissa selvästi kaksi teemaa. Rahan vähyys ja tukien pienuus oli asia, joka usein pakottaa valitsemaan töihin paluun vanhempien mukaan liian aikaisin. Kuntalisään toivottiin reilua korotusta. Kuntalisän saannin eriarvoisuus ja tiukat ehdot mietityttivät vastaajia. Osa vastaajista koki, ettei kunta arvosta heitä lastensa kotihoitajina, koska kuntalisää ei saa, jos vanhempi ei ole ollut ennen vanhempainvapaalle jäämistään vakituisessa työssä. Vanhemmat, jotka eivät täyttäneet ehtoja, ihmettelivät, miksi heidän työtään kotona arvostetaan vähemmän kuin vakituisesta työstä kotiin jääneen.

Toinen iso teema on akuutti lastenhoitoapu. Moni toivoi palvelua, josta saisi apua, kun vanhempi joutuu yllättäen lähtemään esimerkiksi lääkäriin. Monessa vastauksessa halut-

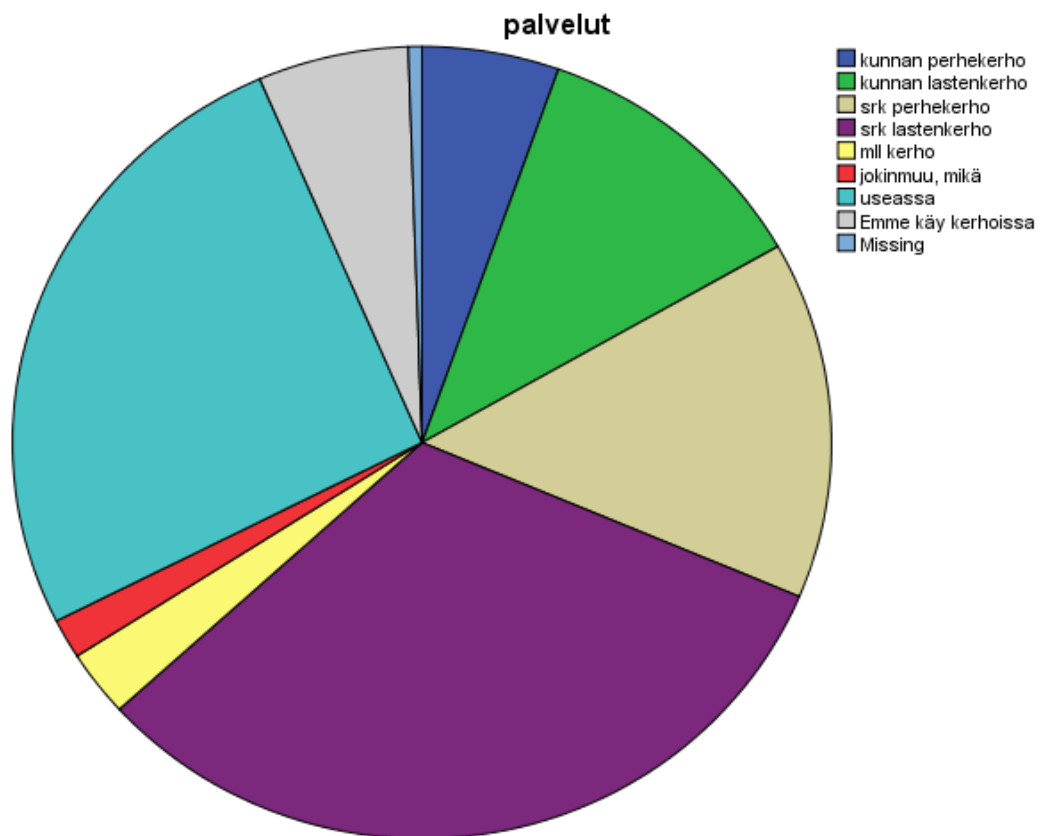
tiin ennen olleet puistotädit takaisin puistoihin. Vastauksissa ihmeteltiin sitä, miksi Tuusulassa ei ole kotihoidollista perhetyötä, joka auttaisi esimerkiksi siinä tilanteessa, kun perheeseen syntyy vauva ja lapsia on ennestään monta. Vastaajat paheksuivat kunnan mallia, joka antaa perhetyötä perheelle vasta silloin, kun perhe on lastensuojelun asiakkaana. Useat vanhemmat kertoivat isovanhempien asuvan kaukana, joten verkostoa akuutille avulle ei välttämättä ole.

Tuusulan päättäjille vastaajat halusivat kertoa, että reilu kuntalisän korotus auttaisi perheitä valitsemaan kotihoidon pidemmäksi aikaa. Moni toi esille kotihoidon taloudellisen kannattavuuden verrattuna päivähoidon kustannuksiin. Kotihoito ymmärrettiin kunnan näkökulmasta reilusti halvempaa vaihtoehtona kuin päivähoito. Lisäksi jotkut perheet eivät halunneet viedä lapsiaan päiväkotiin, koska pitivät lapsiryhmiä liian suurina ja päiväkotihoitoa meluisana ja stressaavana lapsilleen. Kuntaan toivottiin lisää päiväkotia. Päättäjille haluttiin myös viestiä siitä, että osa leikkipuistoista oli huonossa kunnossa ja osaan haluttiin lisää leikkivälineitä.

Lasten kysymyksestä siitä, mikä kotona on parasta, erottui selvästi kaksi asiaa. Tärkein asia oli selvästi leikki ja omilla leluilla leikkiminen. Seuraavaksi tärkein oli vanhempien ja sisarusten kanssa vietetty aika. Myös kiireettömyyttä ja sitä, että saa nukkua pitkään, arvostettiin.

KUVIO 1: Perheiden käyminen kerhoissa

Kuvio kertoo miten vastanneet perheet käyttivät kerhopalveluja, joita kunnassa on tarjolla. Selvästi eniten käytettiin seurakunnan lastenkerhoja. Monet perheet käyvät myös useissa kerhoissa.

11.2 Lapsen hyvinvointi

Lapsen hyvinvointi lähtee vanhemmista ja kodin arjesta. Lapsen tulee saada osakseen rakkautta, hyväksyntää ja arvostusta. Lisäksi lapsen perustarpeista, kuten puhtaudesta, ravinnon saannista ja levosta, tulee huolehtia. Lapsi tarvitsee ympärilleen turvallisia aikuisia. Lapsen hyvinvointia tarkastellessa ei voida ainoastaan katsoa lasta, vaan tarkasteltavana tulee olla koko perhe ja lapsen elinympäristö. (Ritmala ym. 2009, 16; Sinkkonen 2008, 22-23.) Lapsen hyvinvoinnin tulokset olivat tämän aineiston mukaan Tuusulassa hyvinkin positiiviset.

Vastaajista melkein kaikki (99 %) vastasi heidän lapsensa voivan hyvin kotona. Koska tiesimme leikin olevan lapselle hyvin tärkeää ja luonnollista toimintaa, halusimme kysyä vanhemmilta mielipidettä lapsensa leikistä. Vanhempien tuen avulla lapsen leikistä voi tulla pitkäkestoisempaa ja lisäksi leikki kehittyy. Kysyttäessä onko lapsen leikki vapaata ja itsenäistä, vastaajista 45,3 % oli samaa mieltä ja 46 % melko samaa mieltä siitä, että lapsen leikki on itsenäistä. Melko eri mieltä leikin itsenäisyydestä ja vapaudesta oli 7,6 % vastaajista. Suurin osa (94 %) vanhemmista totesi tukevansa lapsen leikkiä.

Vanhemmista 94 % vastasi lapsen osallistuvan arjen pieniin touhuihin, kuten avustamiseen ruoanlaitossa ja siivoamisessa. Hieman alle puolet (43,7 %) vanhemmista oli vastannut väittämään ”ulkoilemme lapsen kanssa yli kaksi tuntia päivässä” vaihtoehdon ”melko samaa mieltä”. Lopuista vastauksista selvisi, että 26,8 % vanhemmista oli yli kahden tunnin ulkoilusta samaa mieltä ja 18 % melko eri mieltä. Laadullisten kysymysten vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että vastaukset ulkoilukysymykseen olisivat voineet olla erilaisia kesän aikana. Jotkut jopa kokivat asuvansa kesäaikana ulkona, mutta talvella ulkoilu saattoi olla melko vähäistä.

11.3 Arki ja hyvinvointi

Arjen ei tarvitse olla ihmeellistä, vaan riittävä vapaa-aika perheen kesken riittää lapselle. Usein vanhemmat kokevat arjen stressaavaksi ja kiireiseksi. Arkeen saatetaan liittää

negatiivinen sävy. Leikki-ikäisen kotihoidossa olevan lapsen arki pyörii hyvin paljon perheen ja kodin ympärillä. (Kyrönlampi – Kylmänen 2010, 15 – 16.)

Vastaajat olivat melko yksimielisiä (91,7 %) siitä, että heillä on aikaa ja lämpöä lapselle riittävästi. Vielä yksimielisempiä oltiin kodin hyvälle tunne-elämän kasvualustalle. Sen koki hyvänä 97,8 %, eikä eriäviä mielipiteitä ollut lainkaan. Turvallisuuden tunne syntyy lapselle siitä, että vanhemmat ovat riittävästi saatavilla ja huolehtivat hänestä (Keltikangas - Järvinen 2010, 158 - 159).

Vastaajista 85,7 % kertoi, että kotona arki on suunnitelmallista ja rytmitettyä. Suurimman osan (75,4 %) mielestä arki kotona on myös monipuolista. Valtaosan (90,7 %) mielestä arki on mielekästä ja sujuvaa. Arki koetaan mielekkääksi, vaikka aineistosta selvisi, että arkeen halutaan apua ja tukea.

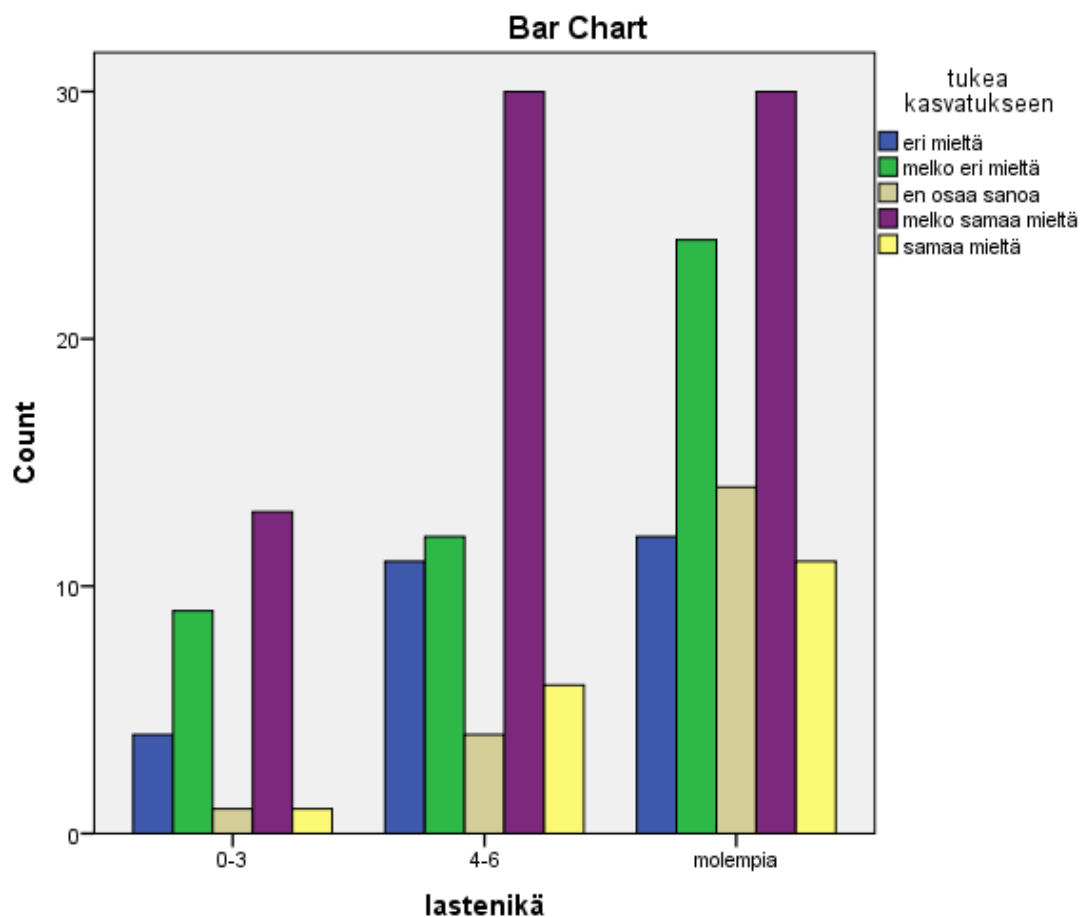
Laadullisesta aineistosta selvisi vanhempien toive saada tukea arkeen. Määrällinen aineisto tuki tätä toivetta. Monet toivoivat, että Tuusulassa olisi toimiva perhetyö, joka voisi auttaa muitakin kuin lastensuojelun asiakkuudessa olevia perheitä. Eräs vastaaja kertoi hankkiutuneensa lastensuojelun asiakkuuteen, jotta saisi perhetyön apua arkeen. Kunnan kerhoista tukea kasvatukseen on saanut 26 % vastaajista. Seurakunnan kerhoista kokee saaneensa tukea kasvatukseen 44 % kävijöistä ja neuvolasta on saanut tukea 49 %. Sellaisia vastauksia, joissa vastaaja on kertonut mielipiteensä palvelusta, jota hän ei kerro käyttävänsä, ei ole analysoitu tulosten mahdollisen vääristymisen vuoksi. Vastauksissa on tullut ilmi se, että jos tukipalvelut Tuusulassa toimisivat paremmin, se voisi vaikuttaa perheiden valintaan hoitaa lapsiaan kotona pidempään.

Lomakkeessa kysyttiin vanhempien hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyviä kysymyksiä. 47,5 % vanhemmista kaipasi väsymykseensä tukea ja 43,6 % ei kaivannut tukea lainkaan. Kuitenkin laadullisissa kysymyksissä selvisi tarve akuuttiin lastenhoitoapuun ja perhetyötä toivottiin jaksamisen tueksi. Määrällisen aineiston vastaukset tuen tarpeesta tukivat laadullista aineistoa, koska melkein puolet (49,5 %) vastanneista kertoi kaipaavansa tukea lapsen hoitoon. Tuen tarpeen tänä päivänä voi selittää se, että monelta perheeltä puuttuvat tukiverkostot. Perheen olisi hyvä luoda oma turvaverkko, koska per-

heestä huolehtimiseen tarvitaan ajoittain tukea ja apua. (Andersen & Stawreberg 2010, 150 - 151.)

KUVIO 2: Tuen kaipaaminen / kaikki vastanneet

Tästä taulukosta näkyy kaikkien vastanneiden tuen tarve. Vastaajista ne, jotka kävivät useassa kerhossa lapsensa kanssa, kaipasivat tukea kasvatukseen selkeästi. Tosin vastauksissa niiden, joilla oli alle ja yli kolmivuotiaita lapsia, äänet jakautuivat tasan melko erimielitä ja melko samaa mieltä kesken.

11.4 Perheiden tarpeet

Katja Revon (2009) mukaan perheet elävät ristiriitaisin tuntein arkeaan, koska yrittävät tasapainoilla työn ja kodin välillä. Kotihoidon tuen merkitys selviää perheille vasta arkielämässä. Perhe ja työ asettuvat toisiaan vastaan, mutta kuitenkin kiinnittyvät toisiinsa. Lisäksi lastenhoidon eri muodot kamppailevat keskenään.

Tärkein vastauksista selvinnyt asia oli se, että perheet toivoivat lisää rahallista tukea kotihoitoon. 64 % vastaajista mielestä kuntalisä on vaikuttanut myönteisesti kotiin jäämiseen. Silti aineisto selvästi kertoi rahallisen tuen olevan riittämätöntä ja eriarvoista. Monet kokivat jopa vääryydeksi kuntalisän myöntämisehdot, jotka suosivat vakituksissa työssä olleita. Määräaikaiset työsuhteet, opiskelu tai pitkä kotona hoitovapaalla olominen saattavat pudottaa vanhemmat kuntalisän ehtojen ulkopuolelle. Kuntalisän korotusta toivoi 91,6 % vastaajista ja 79,5 % haluaisi kuntalisän saannin ikärajaa nostettavan.

Vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti uimahallin ja liikuntavaunun palveluntarvetta kysyttäessä. 36,2 prosentin mielestä uimahallin alennuslippu voisi vaikuttaa myönteisesti lapsen kotihoidon jatkumiseen, mutta jopa 47,2 % vastasi, ettei kyseinen palvelu vaikuttaisi heidän lapsensa kotihoitoon. Liikuntavaunusta kysyttäessä suurin vastausprosentti (32,7 %) tuli kohtaan ”en osaa sanoa”. Tämä johtunee siitä, etteivät vastaajat tieneet mikä liikuntavaunu on. Halusimme kuitenkin asiaa kysyä, osittain sen vuoksi, että liikuntavaunu saisi suurempaa huomiota ja palvelu tulisi kotihoidossa olevien lasten käyttöön. Liikuntavaunu on Tuusulan liikuntapalveluiden tarjoama palvelu päiväkotien, koulujen ja yhdistysten käyttöön. Vaunusta löytyy urheiluvälineitä lapsille, kuten yleisurheilu- ja palloiluvälineitä. Liikuntavaunu on maksuton päiväkodeille, kouluille ja yhdistyksille. Yksityisille Tuusulalaisille vuokra on 25 euroa vuorokaudessa. (Tuusulan kunta 2011.)

Kyselylomakkeessa kysyttiin, kokevatko perheet tarvitsevansa erityislastentarhanopettajan neuvoa ja apua kasvatukseen. Tuloksista ei selvinnyt koko aineistoa katsottaessa mitään merkittävää, vastaukset olivat jakautuneet melko tasaisesti. Suuri osa (29,4 %) vastasi tähän kysymykseen, etteivät osaa sanoa, vaikuttaisiko erityislastentarhanopettajan tuki heidän päätökseensä jäädä kotiin pidemmäksi aikaa lasta hoitamaan. Kuitenkin

52,2 %, sanoi tarvitsevansa puistotädin tai – sedän tukea arkeensa. Pohdimme onko erityislastentarhanopettaja vieras asia, jonka vuoksi hänen palveluitaan hieman vieroksuttiin. Voi myös olla, ettei erityislastentarhanopettajan tukea pidetty tarpeellisena, vaan pelkkä kuuntelu ja keskustelu jonkun perheen ulkopuolisen kanssa riittäisi vanhemmille. Puistotäti ehkä koettiin epävirallisempänä tukena ja apuna, joka voisi samalla tuoda yhteisöllisyyttä asuinalueelle.

Puolet vastaajista toivoi Tuusulaan lisää perhekerhoja. Kerhoja haluttiin eniten alueille, joista on pitkä matka kuntakeskuksiin. Vastauksissa pidettiin tärkeänä kerhojen kokoontumista joka puolella Tuusulaa, koska lasten kanssa on vaikeaa kulkea, etenkin kun kunnan sisäinen julkinen liikenne koettiin huonoksi.

Melkein puolet (43,1 %) toivoi perhekerhojen kokoontuvan useammin. Kunnan ja seurakunnan perhekerhot kokoontuvat toisinaan päällekkäin, minkä vuoksi vastaajat toivoivat palveluidentarjoajilta yhteistyötä kerhojen kokoontumisaikojen suunnitteluun. Jos kunta haluaisi parantaa kerhoja asiakkaita palvelevaan suuntaan, niin kannattaisi toimia yhteistyössä muiden lastenkerhojen toimijoiden kanssa. Yhteistyössä voisi tehdä asiakkaillekin kunnan sivuilta löytyvän palveluiden taulukon, josta näkisi kaikki Tuusulassa toimivat palveluiden tuottajat ja niiden kerhojen kokoontumispäivät ja paikat. Näin perheet löytäisivät oman kerhon helpommin ja tulisivat tietoisiksi kaikista toimijoista. Esimerkiksi neuvolassa vastauksia kerätessämme muutama vanhempi ihmetteli, että kunnalla on lasten kerhotoimintaa päivisin. Toinen vanhempi jopa mietti, ettei olisi vienyt lastaan päivähoitoon, jos olisi tiennyt näistä kunnan kerhoista valintaa tehdesään.

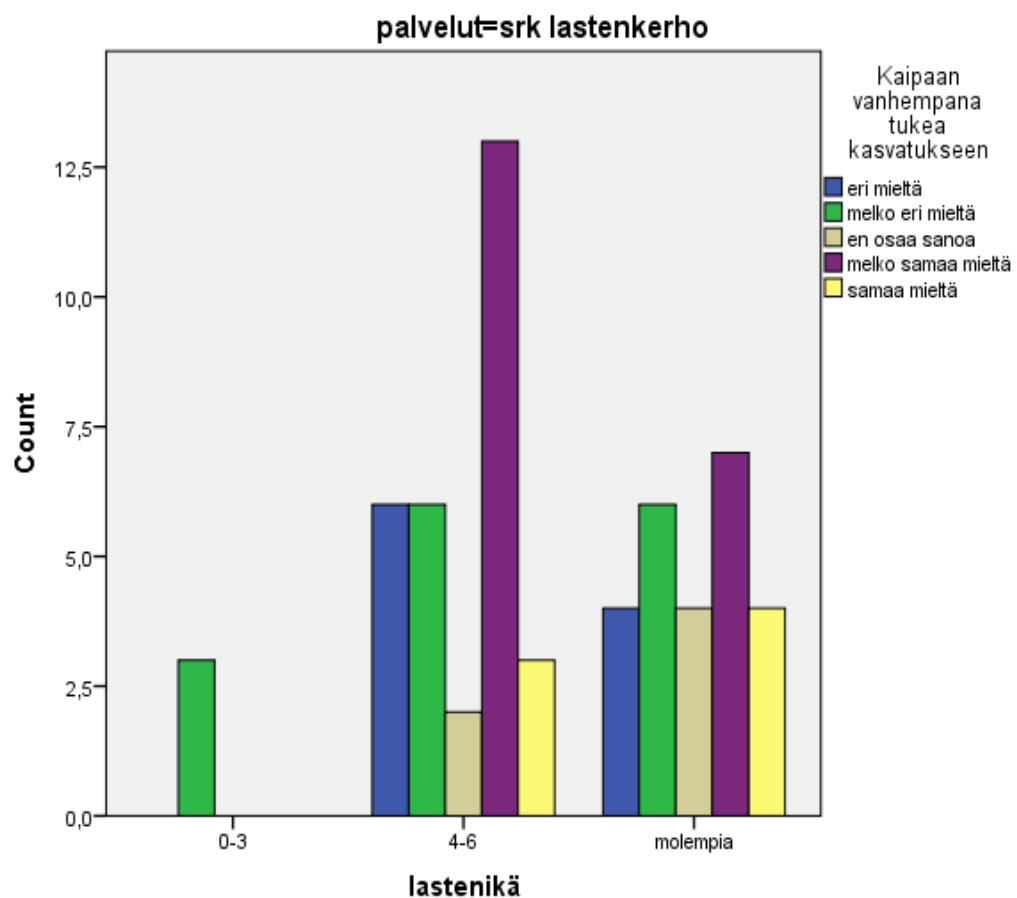
11.4 Seurakunta

Seurakunnan kerhoissa jaetuista 250 kyselylomakkeesta saimme takaisin 100. Kyselyssä oli monivalintakysymys, jossa kysyttiin onko vastaaja saanut kasvatukseensa tukea seurakunnan kerhoista. Aineiston perusteella seurakunnan kerhoista on saanut tukea 59

% vastaajista. Kysymyksessä ”mitkä asiat ovat vaikuttaneet seurakunnan kerhon valintaan”, olivat vanhemmat vastanneet positiivisia asioita. Lähes jokainen seurakunnan palveluiden käyttäjä oli vastannut tähän kysymykseen, ainoastaan kuudessa lomakkeessa oli jätetty siihen vastaamatta.

KUVIO 3. Seurakunnan lastenkerhojen vanhempien tuen tarve kasvatukseen.

Vanhemmat ovat tyytyväisiä seurakunnan lasten kerhoihin. Vastaajista 4-6-vuotiaiden lasten vanhemmat kaipasivat eniten tukea kasvatukseen.

Kerhot saivat positiivista palautetta hyvästä sijainnista. Seurakunnalla on toimintaa laajemmin kuin kunnalla; Mattilassa ja Lahelassa ei ole kunnan järjestämiä kerhoja ollenkaan. Monelle seurakunnan kerhon ajankohta oli sopiva. Lasten päiväkerhojen halpaa hintaa pidettiin hyvin tärkeänä ja hyvänä. Hintaan kuuluva lounas sai myös kiitosta. Päiväkerhot maksavat 30, 60 tai 90 euroa lukukaudessa, riippuen onko kerhokertoja yksi, kaksi vai kolme kertaa viikossa. Esiopetus on ilmaista ja seurakunta tukee lasten retkiä ja maksaa uimaopetuksen matka kulut. (Kaija Sären, henkilökohtainen tiedonanto 20.4.2012.)

Vastaajat kehuivat seurakunnan lastenkerhojen kasvattajia. Vastauksissa heistä käytettiin ”kerhotädit” nimitystä. Kerhotäitejä kuvattiin lämpimiksi, ystävällisiksi ammattilaisiksi, joiden kanssa yhteistyö sujuu. Koko aineistosta ei tullut henkilökuntaan liittyviä eräviä mielipiteitä esille. Heidän työtapansa oli lasta kunnioittavaa ja kuuntelevaa. Tämän aineiston perusteella Tuusulan seurakunta on koulutetulla henkilöstöllään saavuttanut kirkon vision perheen ja lapsen kohtaamisessa. Vanhemmat tuovat lapsiaan kirkon varhaiskasvatuksen piiriin saadakseen tukea kristilliseen kasvatukseen.

Toiminnan kerhoissa katsottiin olevan monipuolista ja lapsen kehitystä tukevaa. Kirkovuoden kulkua seuraava opetus oli vanhempien mielestä tärkeää. Laulut, leikit, askartelut ja toisten lasten seura mainittiin hyvänä toimintana useassa vastauksessa. Kevyempää esikouluvaihtoehtoa pidettiin hyvänä. Monilapsiset perheet kertoivat, että heidän arkeaan helpottaa, kun esikouluikäistä lasta ei tarvitse joka aamu kuljettaa esikouluun. Pienet ryhmäkoot saivat kiitosta ja vanhemmat olivat sitä mieltä, että lapsi saa yksilöllistä huomiota.

Vastaajat kertoivat, että päiväkerhot toivat lapsen arkeen sopivaa vaihtelua. Lapsi pääsi muutamaksi tunniksi tapaamaan ystäviä ja sai virikkeellistä toimintaa. Tänä aikana vanhempi sai levätä tai käydä vaikka harrastuksissa. Tärkeänä pidettiin seurakunnan kerhojen kristillisyyttä. Monet pohtivat, etteivät itse pysty tai ehdi tukemaan lapsen kristillistä kasvua, mutta seurakunnan kerhossa tämä tulee automaattisesti mukana. Vastaajat kokivat kristilliset arvot tärkeiksi itselle ja lapselle. Vastaajista useat kertoivat itsekin käyneet seurakunnan kerhoissa pienenä. Yhdessä vastauksessa vanhempi kiteytti valinnan seurakunnan kerholle lyhyesti, kaikkihan siellä käy tai on käynyt. Hujalan ja Turja

(2011) kertovat kirjassaan kristillisen kasvatuksen tavoitteista. Ne eivät ole tiedollisia, vaan tähtäävät lapsen henkiseen kasvuun ja suvaitsevaisuuden lisäämiseen. Keskeisessä osassa ovat vuorovaikutus, ihmisen ja Jumala suhde sekä ihmisen suhde toiseen ihmiseen. Tavoite on uskonnon kautta kasvaminen, ei niinkään uskon saavuttaminen.

Perhekerhoissa kävijät kiittivät perhekerhoissa tarjottavaa aamupalaa. Palvelu helpotti monen arkea ja kerhoon tuloa, kun aamupala voitiin nauttia vasta kerhossa. Aamupala koettiin olevan apu tavalliseen aamuun ja arkeen. Aamupala on perhekerhoissa ilmainen. Monet vastaajat kertoivat tulevansa kerhoon, jotta saisivat seuraa itselle sekä lapselle. Toisten vanhempien vertaistuki koettiin tärkeäksi. Lapsen kannalta tärkeänä nähtiin ikätason mukainen leikkiseura.

Kehitettäviä asioita ei erikseen kyselyssä kysytty. Muutamia kehitysideoita kuitenkin vastauksista tuli. Kehitettävänä asioina vastauksissa toivottiin päiväkerhoissa luonnossa toimimista ja retkiä. Kerhojen päällekkäisyys kunnan kerhojen kanssa mietitytti osaa vastanneista. He toivoivat kerhojen kokoontuvan eri aikaan.

11.5 Lasten kysely ja taidenäyttely

Opinnäytetyössämme kuultiin myös lapsen ääni. Lapsen mielipidettä kysyttiin vanhempien kanssa samalla kyselylomakkeella. Lasten vastauksia oli 152. Kymmenen vastausta jätimme käsittelemättä, koska niissä vastaajaksi oli ilmoitettu äiti, tai lapsi oli niin nuori, ettei kyennyt itse vastaamaan. Vastanneista oli 3-vuotiaita 25, 4-vuotiaita 37, 5-vuotiaita 57, 6-vuotiaita 22 ja yksi 7 -vuotias. Kyselyn lisäksi lapsen ääni tuli esille Tuusulan Skidiviikoilla järjestetyssä taidenäyttelyssä. Lapset tekivät töitä taidenäyttelyyn kunnan ja seurakunnan lasten kerhoissa.

Skidiviikot on kaksi kertaa vuodessa Tuusulassa järjestettävä lasten kulttuuritapahtuma. Keräsimme taideteoksia kyselyymme vastanneiden perheiden lapsilta, joista kokosimme Tuusulan kunnantalon aulagalleriaan kaksi viikkoa kestäneen taidenäyttelyn. Taideteosten aiheena oli perheen arki lapsen silmin. Näyttelyyn osallistui 130 lasta taideteoksellaan. Näyttelyssä oli piirustuksia, maalauksia, valokuvia ja kolmiulotteinen Pihapiirim-

me- taideteos. Lasten teoksista näkyi heidän arkensa tärkeimmät asiat. Perhe ja leikki olivat vahvasti esillä piirustusten aiheissa. Hyvin useassa piirustuksessa oli äiti tai isä sekä sisaruksia.

Taidenäyttely keräsi paljon katsojia. Näyttelyssä oli vieraskirjamme, johon kävijät olivat kirjoittaneet rohkaisevia viestejä meille. Näyttelyä purkaessamme kunnantalon työntekijöitä kävi kiittämässä meitä näyttelystä. Eräskin mies sanoi, että on päivittäin näyttelyn ohi kulkiessaan pysähtynyt katsomaan lasten piirustuksia, sekä lukemaan piirustuksissa olleita lasten ajatuksia kodista.

Lapset olivat hyvin tyytyväisiä kotona olemiseen. Parasta kotona oli perheen kanssa yhdessä oleminen. Parhaiksi asioiksi oli usein listattu äiti, isä ja sisarukset. Lasten mielipiteet olivat hyvin samankaltaisia. Heistä 81.1 % oli samaa mieltä siitä, että kotona oleminen on kivaa. 70.8 prosentin mielestä heillä oli tarpeeksi kavereita. Tämä tuli esille myös avoimissa kysymyksissä. Lapset nimesivät kavereikseen sisaruksia ja naapureita. Kotona oli paljon tekemistä 74 % mielestä.

Taidenäyttelyssä lasten piirustuksissa esiintyi usein leikkikaluna auto. Pojat olivat innostuneet myös roska-autoista. Kotona mukavaksi tekemiseksi nimettiin leikki, mikä toistui lähes kaikissa vastauksissa. Lisäksi kodin mukaviin tekemisiin pääsi piirtäminen, askartelu ja lautapelit. Toisaalta 50.3 % olisi kaivannut enemmän tekemistä kotiin.

Kerhoissa käyvistä lapsista 75.6 % oli sitä mieltä, että heillä on kerhossa kavereita. Lapsista 75.7 % oli samaa mieltä siitä, että kerhossa on kivoja pelejä ja leluja. Lasten kanssa leikki äiti tai isä 65.5 prosentin mielestä. Suurin osa kävi mielestään paljon ulkona leikkimässä. Ulkoilu tuli esille myös avoimissa vastauksissa selkeästi yhtenä, mikä on lasten mielestä parasta kotona.

12 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin aikana ajatuksemme lasten kotihoidosta on saanut erilaisia näkökulmia. Ymmärrämme kotihoidon tärkeyden pienten lasten kohdalla, aina kotihoito ei kumminkaan ole lapselle tai perheelle paras vaihtoehto. Kotona oleminen voi muodostua rankaksi vanhemman ollessa väsynyt tai masentunut. Aineistostamme selvisi, että apua ja tukea ei ole aina saatavilla. Lisäksi kaikki vanhemmat eivät halua hoitaa lapsiaan kotona, vaan haluavat palata työelämään takaisin mahdollisimman pian vanhempainvapaan jälkeen. Silloin on hyvä, että saatavilla on muita varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehtoja.

12.1 Kokemuksemme opinnäytetyöprosessista

Ajatuksena oli arvioida varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehtoisten toiminta- ja tukimuotojen laatua. Aiheen haaste tuli hyvin nopeasti selväksi: kotihoidon laatua on vaikea määrittää, koska laatu on subjektiivinen kokemus. Voimmeko asettaa tietyt kriteerit, jota hoidon pitäisi olla? Arjen sujumista voimme selvittää, mutta laatu ei sovi sanana kotihoitoa mittaamaan. Laadun mittaaminen sopii paremmin päivähoitoon, jonne on asetettu tietyt laatuvaatimukset.

Palveluiden koordinointi eri sektoreiden välillä olisi järkevää. Joitain kerhoja kokoontui päällekkäin. Vastauksista vanhemmat kertoivat valinneensa seurakunnan ja kunnan väliltä päällekkäisyyksien vuoksi. Kyselyssä kerhoja toivottiin lisää. Järkevä sijoittelu voisi helposti vastata tähän toiveeseen. Yhteistyö eri toimijoiden välillä ja yhteinen tiedotus esimerkiksi kunnan sivuilla palvelisi asiakkaita.

Jos Tuusulan kunta haluaisi useamman perheen valitsevan pitkäaikaisemmin lapsen kotihoidon, kannattaisi sen kiinnittää huomiota kuntalisä ehtoihin. Kuntalisän myöntämiselle on melko tarkat ehdot. Hallitusohjelma painottaa tasa-arvoa. Tasa-arvo voisi näkyä kotihoidontuen kuntalisässä Tuusulassa, jos kaikilla olisi siihen mahdollisuus. Onko järkevää laittaa perheitä eriarvoiseen asemaan kuntalisän suhteen? Jokainen koto-

na hoitava vanhempi tekee kuitenkin samanarvoista työtä lapsiaan hoitaessaan. Emme näe tämän tutkimusaineiston perusteella, että kotihoito on kaikille perheille varhaiskasvatuksen vaihtoehto niin pitkään kun he haluisivat, tiukkojen ehtojen takia.

12.2 Työn eettisyys ja luotettavuus

Kyselylomakkeen kysymyksissä ei ollut kysymystä, joka selvittäisi kotihoidon valinnan syyn. Olisi ollut hyvä tietää, onko kotihoito äidin oma valinta, vai mitkä seikat ovat siihen vaikuttaneet. Työpaikkatilannetta olisi myös voinut kysyä; se olisi voinut tuoda analyysiin selkeyttä.

Lasten kysymyksistä emme olleet laittaneet selkeää ohjeistusta, joten joihinkin lomakkeisiin olivat vanhemmat vastanneet pienen lapsen puolesta. Jätimme nämä lasten vastaukset analyysin ulkopuolelle, koska tarkoitus oli tarkastella nimenomaan lasten ajatuksia. Vastauksissa tulee huomioida, että vanhempi on saattanut tulkita lapsen puolesta vastausta, eikä vastaus ole sitä, mitä lapsi oli tarkoittanut. Luotamme kumminkin vanhemman arviointiin ja totuudenmukaiseen vastausten kirjaamiseen, koska samat teemat toistuivat selkeästi lasten kyselyiden vastauksissa ja taidenäyttelyn piirustuksissa.

Pohdimme lisäksi kyselytutkimusten eettisyyttä ja oliko tämä kysely eettisesti oikealla tavalla toteutettu. Kysyimme vanhemman jaksamista ja hyvinkin henkilökohtaisia asioita. Meillä ei kumminkaan ollut kyselyssä esimerkiksi tietoa vanhemmalle, mistä apua olisi saatavilla, jos kokee voinnin huonoksi. Lukiessa ja tutkiessa kyselyiden vastauksia tuli esille vastauksia, joissa vanhempi kertoi voivansa huonosti, eikä kokenut saavansa oloonsa mistään apua. Tässä kohdassa meitä mietitytti, missä tämä vanhempi on ja miten hänelle saisi apua. Jos tekisimme kyselyä uudestaan, voisi omien yhteistietojen lisäksi laittaa tietoa mistä eri palvelumuotojen esitteet ja yhteistiedot löytyvät.

Toinen eettisyyteen vaikuttava tekijä tuli esille kyselyitä hakiessamme, koska yhdessä kerhossa kyselylomakkeet eivät olleet jakamissamme kirjekuorissa, vaan vastaukset oli avattu meille valmiiksi. Jos kerhossa oli myös luettu vastaukset, niin tunnistamattomuus- ja luottamuksellisuuslupauksemme oli petetty. Koimme, että tässä asiassa oli

toimittu todella väärin ja vastausten avaaminen on loukannut vastaajien anonymiteettiä. Jos tekisimme vastaavaa kyselyä uudestaan, antaisimme myös henkilökunnalle kirjalliset toimintaohjeet, joissa sanottaisiin kirjeiden avaamisen olevan ehdottomasti kielletty.

Etsimme aiheellemme kriittisiä lähteitä, mutta huomasimme, että niitä on vaikea löytää. Luulemme, että kotihoitoa kritisoivia tutkimuksia ei löytynyt, koska lapsen kotihoitoa arvostetaan yleisesti. Lapsen kotihoito on luonnollista, koska lähes jokainen hoitaa edes vähän aikaa lastaan kotona vanhempainvapaan päätyttyä. Kriittisyys kotihoitoa kohtaan löytyi vanhempien työurien kautta. Pitkiä hoitovapaita pidettiin negatiivisena asiana vanhempien urakehityksille.

12.3 Oma ammatillinen kehittyminen

Omaan ammatilliseen kasvuun tämä selvitys toi meille uuden näkökulman. Varhaiskasvatuspalveluiden vaihtoehtoiset toiminta- ja tukimuodot olivat meille vieraampia kuin päivähoito tai koulu. Saimme arvioinnin aikana kokonaisvaltaisen kuvan tämän hetken tilanteesta Tuusulassa ja kehityimme verkostotyöskentelyssä, kun opimme tuntemaan eri palveluverkostojen työnkuvaa paremmin. Tämän lisäksi laajemman kyselyn tekeminen oli molemmille vierasta. Saimme kokemuksen asiakaskyselyn tekemisestä ja koko prosessista. Tästä on tulevaisuudessa varmasti apua. Erehdyksen ja opin kautta kehityimme kyselytutkimuksen tekijöinä ja tiedämme millainen prosessi kyselytutkimuksessa on taustalla. Näitä tietoja voimme hyödyntää tulevassa työssä työsektorista riippumatta.

Olemme lukuineet paljon lähdekirjallisuutta, useita kymmeniä teoksia. Varhaiskasvatukseen, kiintymyssuhteeseen ja vanhemmuuteen liittyvä teorian tieto on antanut meille paljon uutta tietoa kyseisistä aiheista. Olemme myös oppineet perustelemaan omia käsityksiämme ja puolustamaan oikeaksi uskomiamme asioita. Tämän opinnäytetyön prosessin aikana lapsiin liittyvät keskustelut ovat kantautuneet korviimme herkästi. Olemme tutkineet niitä ja ottaneet asioihin kantaa.

Teimme opinnäytetyötämme yhteistyössä kunnan ja seurakunnan kerhojen vastuutahojen kanssa. Tämä yhteistyö oli meille tärkeää kyselyiden vastausten saamisen kannalta. Saimme kokemuksen siitä, miten erilailla voidaan työyhteisöissä opinnäytetyöhön suhtautua ja miten tämä vaikuttaa meihin, jotka teemme opinnäytetyötämme. Oma aktiivisuus ja viestien oikea-aikainen ajoittaminen on hyvin tärkeää. Suunnittelussa aikataulusa pysyminen ja siitä selkeästi ajoissa tiedottaminen on ensiarvoisen tärkeä onnistuneen yhteistyön kannalta. Kiireen tunnetta ei saisi tekemisessä olla, vaikkakin nopea aikataulu kyselyn palauttamiseen tuo mielestämme kyselyn varmimmin takaisin. Vastausten palautumiseen vaikuttaa myös kyselyä jakavien asenne, mielenkiinto ja halu saada vastaukset takaisin. Tuusulan seurakunta antoi tähän mielestämme mallisuorituksen erittäin positiivisella asenteella meitä kohtaan ja korostamalla kyselyn tärkeyttä omille asiakkailleen. Tämä kokemus toi meille vahvan tunteen siitä kuinka asioihin pitäisi muistaa suhtautua.

Saimme vastauksia runsaasti ja niistä näkyi selvästi aiheen tunteellisuus. Saimme kyselyissä kiitosta siitä, että teemme opinnäytetyötä vanhempien mielestä tärkeästä aiheesta. Tämän palautteen myötä pohdimme paljon opinnäytetyömme vaikuttavuutta ja toivomme, että selvityksestämme on hyötyä tuusulalaisille lapsiperheille jatkossa. Toivomme, että vanhempien viestit otetaan todesta kotihoitoon ja kuntalisään liittyviä päätöksiä tehtäessä. Viesti akuutin lastenhoidon tarpeesta oli myös hyvin tärkeä.

Jatkotutkimusaiheita pohtiessamme tuli ensimmäisenä mieleen ajatus siitä, että Tuusulassa tulisi kehittää erityislasten palveluita. Erityisryhmien palvelut olisi hyvä kartoittaa ja laittaa selkeästi esille. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kerhot kokoontuivat paljon harvemmin kuin muut lasten kerhot. Seurakunnan puolelta jatkotutkimusaihe voisi olla lapsi- ja perhetyön diakoniapalveluiden tarvekartoitus, tai miten kehitettäisiin kerhojen toimintaa. Nyt perheet olivat vastanneet pelkästään positiivisia asioita, mutta kaipasivat kummin tukea ja apua. Olisi siis hyvä tutkia mikä olisi se oikea tuki ja apu? Sama kysymyksen voisi esittää kaikille perheille. Aineistomme kertoi, että vanhemmat eivät kaivanneet erityislastentarhanopettajan konsultaatiota, mutta siitä huolimatta he kaipasivat tukea. Seurakunnassa voisi tutkia miten lapsi- ja perhediakonia vastaisi tähän tuen tarpeeseen. Näin jatkotutkimuksemme voisi kenties yhdistää yhdeksi; ensin tutkia tuen tarve ja toisen palveluntarjoajan mahdollisuus vastata tarpeeseen.

LÄHTEET

Andersen, Heidi; Stawreberg, Anna-Maria 2010. Tietoisen läsnäolon opas vanhemmille.
Helsinki: Basam Books Oy

Halme, Lasse 2008. Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Helsinki: Lasten keskus

Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha; Salmensaari, Leena 2004. Lapsityön käsikirja.
Helsinki: Kirjapaja

Helenius, Aili; Karila, Kirsti; Munter, Hilikka; Mäntynen, Pirkko & Siren – Tiusanen,
Helena 2001. Pienet päivähoitossa – alle kolmivuotiaiden lasten varhais-
kasvatuksen perusteita. Juva: WS Bookwell Oy.

Huttunen, Jouko; Sevón, Eija 2002. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.)
Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keu-
ruu: PS-kustannus.

Jallinoja, Riitta 2006. Perheen vastaisku. Helsinki: Gaudeamus.

Jyväskylän yliopisto i.a. Viitattu 1.2.2012.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

Kananoja, Aulikki; Lähteinen, Martti; Marjamäki, Pirjo; Laiho, Kristiina; Sarvimäki,
Pirjo; Karjalainen, Pekka & Seppänen, Marjaana 2007. Sosiaalityön käsi-
kirja. Jyväskylä: Tietosanoma.

Katainen, Jyrki 2011. Hallitusohjelma. Helsinki: Valtioneuvosto. Viitattu 15.11.2011.
<http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/fi.jsp>

Kansaneläkelaitos 2012. Lastenhoidon tuet. Viitattu 10.3.2012.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/210202103059EH>.

Keltikangas-Järvinen, Anna-Liisa 2004. Temperamentti: Ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2009. 45 minuuttia, isot hoitoryhmät vahingollisia lapsille. Tuottaja Jussi Eronen. Esitetty 11.3.2009 MTV3.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WSOY.

Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirja 2008. Lapsi on osallinen. Orivesi: Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö.

Kokkonen, Jarmo 2008. Uskonnollisuus ja hengellisyys lapsen maailmassa. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim) 2008. Lapsenkaltaisen. Helsinki; Lastenkeskus Oy.

Kuusisto, Arniika; Lamminmäki-Vartia, Silja 2010. Katsomusten kohtaaminen päiväkodissa – kohti uskontosensitiivistä kasvatusotetta. Teoksessa Martin Ubani; Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi. Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki; Lasten Keskus Oy

Kyrönlampi – Kylmänen, Taina 2010. Lapsen hyvä arki. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Laki kotihoidontuesta 1996/1128. Viitattu 1.12.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128>

Mattila, Kati-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.

Miettunen, Laura 2008. Lasten kotihoidon tuen kuntalisät osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Helsinki: Kela.

- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.). Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus.
- Pellikka, Ismo 2011. Voiko uskontokasvatus kasvattaa? Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy
- Piironen- Malmi, Ulla & Srtömberg, Seija, 2008. Välittämisen pedagogiikka. Keuruu: Sanoma Pro.
- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä, sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Ps-kustannus.
- Pruukki, Lassi 2010. Miten puhun ja kuuntelen? Dialogisuus varhaiskasvatuksessa ja erityisesti sen uskontokasvatuksessa. Teoksessa Martin Ubani; Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi. Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki; Lasten Keskus Oy
- Repo Katja 2009. Lapsiperheiden arki – näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Akateeminen väitöskirja. Sosiaalitutkimuksen laitos, Tampereen yliopisto.
- Ritmala, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2009. Lapsen aika. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sarén, Kaija. Henkilökohtainen tiedonanto 25.4.2012.
- Smidt, Sandra 2011. Playing to learn – the role of play in the early years. New York: Routledge.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2008-2011 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 1.12.2011.
http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1063225

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio ja visio sekä strategia 2010. Kirkkohallitus, kasvatus- ja nuorisotyö. Viitattu 20.2.2012.
http://www.ev1-slk.fi/files/39/lapsi_ja_nuorisotyon_strategia04.pdf.

Suomen kuntaliitto 2012. Neuvolatoiminta.

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/terveyspalvelut/terveyskeskus/neuvolatoiminta/Sivut/default.aspx>. Viitattu 10.3.2012.

Taskutietoa Tuusulasta 2011. Tuusulan kunta.

Tuusulan hyvinvointisuunnitelma 2009. Viitattu 13.2.2012.

www.tuusula.fi/index.tml?sivu_id=1668;d=1668.

Tuusulan kunta 2011. Viitattu 15.1.2012. http://www.tuusula.fi/sivu.tml?sivu_id=1133

Tuusulan varhaiskasvatussuunnitelma 2011.

Tuusulan perhelinkki tiedote asiakkaille 2010.

Tuusulan seurakunta 2012. Lapsille ja perheille opas.

Vilén, Marika; Vilhunen, Riitta; Jari; Siven, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli
2011. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY pro Oy

Voimakirja.fi i.a. Kiintymyssuhde – rakenna se rennosti. Viitattu 1.12.2011.
http://www.voimakirja.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=145%3Akiintymyssuhde-rakenna-se-rennosti&Itemid=135

Yle uutiset 2.3.2012.

LIITE 1: Kyselylomake

Hyvä vastaaja

Sinun asuinkunnassasi tehdään laajaa selvitystä päivähoiton laadusta. Tämä kysely koskee perheitä, joilla on kotihoidossa oleva lapsi / olevia lapsia. Tällä kyselyllä koettamme kartoittaa Tuusulalaisten lasten kotihoidon laatua ja sitä, mitkä asiat vaikuttavat kotiin jäämiseen. Yritämme myös saada selville miten, niin vanhemmat kuin lapsikin, kokevat arkipäivän laadun ja mitä he kaipaavat päiväänsä lisää.

Kyselyä jaetaan Tuusulan kunnan kerhoissa, seurakunnan kerhoissa sekä neuvolassa. Vastauksesi on meille erityisen tärkeä, koska tavoitamme tällä pienen määrän kotona olevia perheitä.

Kysely on osa opinnäytetyötämme Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa. Valmistumme sosionomeiksi, lisäksi toinen meistä saa myös diakonin pätevyyden. Opinnäytetyö on julkinen.

Kyselystä ei käy ilmi vastanneiden henkilöllisyys. Henkilötietoja ei kysytä, eikä sitä tarvitse kyselyyn laittaa. Kaikki kyselylomakkeet käsitellään luottamuksella ja analyysi tehdään sosiaalialan eettiset ohjeet muistaen.

Pyydämme teitä vastaamaan koko perheen näkökulmasta. Lasten kysymyksissä tarvitaan aikuisen apua. Pyydämme, että täytätte kyselyn ajan kanssa. Koettakaa saada lapselta mahdollisimman todenmukainen vastaus.

Kysely käsitellään helmi-maaliskuun aikana ja opinnäytetyö valmistuu toukokuussa 2012.

Kiitämme sinua ajastasi ja vastauksestasi.

Anna Yltävä ja Minttu Pitkanen

Sosionomi-opiskelijat / Järvenpään Diak

p. 045-1224774

anna.yltava@student.diak.fi

minttu.pitkanen@student.diak.fi

KYSELYLOMAKE

Kysely Tuusulan kunnassa asuville kotihoidossa olevien lasten perheille

Ympyröikää valitsemanne vaihtoehto tai kirjoittakaa vastaus sille varatulle riville. Kyselyssä on aluksi aikuisille tarkoitettut kysymykset, jonka jälkeen tulee kysymykset, joihin saa vastata vapaamuotoisesti. Jos väittämässä on esitetty palvelua jota et ole käyttänyt, voit jättää kyseiseen kohtaan vastaamatta. Kyselyn lopussa on lapsille tarkoitettut kysymykset. Pyydämme että kotona lapsia hoitava vanhempi vastaa kyselyyn. Toivomme myös, että vastaatte alle kouluikäisten lasten näkökulmasta. Lasten kysymyksiin valitse lapsistasi yksi alle kouluikäinen, joka vastaa kysymyksiin.

1.Kuka perheestä vastaa tähän kyselyyn

1. Äiti
2. Isä
3. Joku muu, kuka _____

2.	Lastesi	syntymävuodet
<hr style="border: 0; border-top: 1px solid black;"/>		

3. Onko perheessäsi erityistä tukea tarvitseva lapsi/lapsia?

1. kyllä
2. ei

4. Missä seuraavista palveluista lapsesi käy/käytte yhdessä?

1. Kunnan perhekerho

2. Kunnan lastenkerho
  3. Seurakunnan perhekerho
  4. Seurakunnan lastenkerho
  5. Mannerheimin lastensuojeluliiton kerho
  6. Jokin muu, mikä?
-

5. Seuraavassa on esitetty väittämiä, ympyröi niistä sopivin vaihtoehto

- 1 = eri mieltä
 2 = melko eri mieltä
 3 = en osaa sanoa
 4 = melko samaa mieltä
 5 = samaa mieltä

Aikuisten kysymykset

Lasten hyvinvointi	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
1. Lapseni voi hyvin kotihoitossa	1	2	3	4	5
2. Lapsen leikki on usein vapaata ja itsenäistä	1	2	3	4	5
3. Tuen vanhempana lapsen leikkiä	1	2	3	4	5
4. Lapsi osallistuu arjen pieniin					

touhuihin, kuten avustaminen

ruuanlaitossa ja siivous	1	2	3	4	5
--------------------------	---	---	---	---	---

5.Ulkoilemme yli 2h päivässä	1	2	3	4	5
------------------------------	---	---	---	---	---

6.Lapseni katsoo tv:tä yli

tunnin päivässä	1	2	3	4	5
-----------------	---	---	---	---	---

7.Lapseni pelaa tietokoneella

yli tunnin päivässä	1	2	3	4	5
---------------------	---	---	---	---	---

Aikuisten hyvinvointi

Kaipaan tukea vanhempana jaksamiseen seuraavissa asioissa

	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
8. Oma väsymykseni	1	2	3	4	5
9.Mahdollisuuden käydä harrastuksissa	1	2	3	4	5
10.Tukea lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa	1	2	3	4	5

Jaksaminen	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
-------------------	---------------	---------------------	------------------	-----------------------	-----------------

11.Minulla on aikaa ja lämpöä

lapselle riittävästi	1	2	3	4	5
----------------------	---	---	---	---	---

12.Kotona on lapsen tunne-

elämälle hyvä kasvualusta	1	2	3	4	5
---------------------------	---	---	---	---	---

13.Olen saanut tukea kas-

vatukseen neuvolasta	1	2	3	4	5
----------------------	---	---	---	---	---

14.Olen saanut tukea kas-

vatukseen kunnan kerhoista	1	2	3	4	5
----------------------------	---	---	---	---	---

15.Olen saanut tukea kas-

vatukseen seurakunnan kerhoista	1	2	3	4	5
---------------------------------	---	---	---	---	---

16.Saan tarvittaessa hoitoapua

päivän aikana sukulaiselta/tutulta	1	2	3	4	5
------------------------------------	---	---	---	---	---

17.Saan tarvittaessa hoitoapua päivän

aikana viralliselta taholta					
-----------------------------	--	--	--	--	--

(esim. kunta, yhdistykset)	1	2	3	4	5
----------------------------	---	---	---	---	---

Arki

	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
--	---------------	---------------------	------------------	-----------------------	-----------------

18.Kuntalisä on vaikuttanut

myönteisesti kotiin jäämiseeni	1	2	3	4	5
--------------------------------	---	---	---	---	---

19.Kotona toiminta on suunnitel- mallista ja rytmitettyä	1	2	3	4	5
20.Kotona toiminta on monipuolista	1	2	3	4	5
21.Koen, että arki kotona on sujuvaa ja mielekästä	1	2	3	4	5
22.Syömme lapsen kanssa yhteisen lounaan	1	2	3	4	5

5. Seuraavat asiat vaikuttaisivat myönteisesti päätökseeni hoitaa lastani/lapsiani kotona pidempään

	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
1.Uimahallin alennus- lippu	1	2	3	4	5
2.Mahdollisuus liikuntavaunun käyttöön	1	2	3	4	5
3.Mahdollisuus erityislastentarhan- opettajan neuvoihin tarvittaessa	1	2	3	4	5
4.Puistotäti tai -setä säännöllisesti leikkipuistoon	1	2	3	4	5

5. Perhekerhoja lisättäisiin

eripuolille kuntaa	1	2	3	4	5
--------------------	---	---	---	---	---

6. Perhekerhot kokoontuisivat

nykyistä useammin	1	2	3	4	5
-------------------	---	---	---	---	---

7. Mahdollisuus akuuttiin

lastenhoitoapuun tarvittaessa	1	2	3	4	5
-------------------------------	---	---	---	---	---

8. Kuntalisän korotus

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9. Kuntalisän iän korotus

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Mitkä seikat vaikuttaisivat edellä mainittujen lisäksi lapsesi kotihoitoon?

---

7. Jos käyt seurakunnan kerhossa, mitkä asiat ovat vaikuttaneet valintaasi kerhossa käymiseen?

---

8. Terveiseni Tuusulan kunnan päättäjille

Lasten kysymykset

Vastaavan lapsen ikä _____

	eri mieltä	melko eri mieltä	en osaa sanoa	melko samaa mieltä	samaa mieltä
1.Kotona oleminen on kivaa	1	2	3	4	5
2.Minulla on riittävästi kavereita	1	2	3	4	5
3.Minulla on kotona paljon tekemistä	1	2	3	4	5
4.Toivoisin, että minulla olisi kotona enemmän tekemistä	1	2	3	4	5
5.Kerhossa on kavereita	1	2	3	4	5

6.Kerhossa on kivoja leluja	1	2	3	4	5
-----------------------------	---	---	---	---	---

7.Äiti/isä leikkii kanssani	1	2	3	4	5
-----------------------------	---	---	---	---	---

8.Käyn paljon ulkona leikkimässä	1	2	3	4	5
-------------------------------------	---	---	---	---	---

9. Mikä sinun (lapsen) mielestä on parasta kotona?
